

The background of the book cover features a scenic view of a river, likely the Göta Älv in Gothenburg, Sweden. On the right bank, there are several large, multi-story buildings with classical architectural elements like columns and arches. A modern building with a curved glass facade is also visible. The water in the foreground is dark and reflects the sky and buildings. The text is overlaid on this scene in white and magenta boxes.

LÅT DEM INTE

KOMMA

UNDAN

- tio viktiga frågor till Sveriges politiker

PATRIK ENGELLAU THOMAS GÜR

Låt dem inte komma undan

– tio viktiga frågor till Sveriges politiker

Låt dem inte komma undan

– tio viktiga frågor till Sveriges politiker

Patrik Engellau
Thomas Gür

© Författarna & Stiftelsen Den Nya Välfärden

www.dnv.se

Omslag: Vikman kommunikation, Vällingby

Foto: Holger Staffansson

Layout och sättning: Desktop Ateljén AB, Finnerödja

Tryck: ÅD Tryck AB, Bromma, 2010

ISBN 978-91-977488-2-7

Innehåll

Förord	9
1. Tio viktiga frågor som politiker bör kunna besvara	13
2. Varför frågorna är viktiga	17
Nya jobb i näringslivet	17
BNP per capita	18
Utvecklingen i Sverige	18
Kunskapssamhället	19
Svensk företagsamhet	20
Egna pengar	20
Ungdomsarbetslösheten	21
Arbetslöshet bland invandrare	21
Angrepp på räddningspersonal i problemförorter	21
Våldsbrott	22
3. Bakgrundsfakta om våra tio frågor	23
Nya jobb i näringslivet	23
BNP per capita	27
Utvecklingen i Sverige	31
Kunskapssamhället	32
Svensk företagsamhet	36
Egna pengar	38
Ungdomsarbetslösheten	46
Arbetslöshet bland invandrare	56
Angrepp på räddningspersonal i problemförorter	65
Våldsbrott	74
4. Vad bör göras? Så här tycker vi	87

Förord

Omkring 1970 var Sverige på topp. Vi var det fjärde rikaste landet i världen. Ungdomar som gick ut skolan behövde inte oroa sig för arbetslöshet. Näringslivet blomstrade. Utlänningar kom hit och beundrade oss. Sverige upplevde sig som – och var! – ett föredöme för en hel värld.

Nu är det inte längre så. Sedan lång tid tillbaka sjunker Sverige i internationella mätningar, det må gälla bruttonationalprodukt per capita, matematikkunskaper hos femtonåringar eller andel av befolkningen som befinner sig i olika typer av utanförskap. Sverige har problem.

Visst har svenska politiker gjort många bra saker under de senaste årtiondena. Skolpengssystemet är en stor framgång som utomlands alltmer erkänns som ett föredöme. Statliga monopol, exempelvis inom telekommunikation, har avreglerats vilket skapat expansionsutrymme för många nya svenska företag. En mängd nyttiga reformer har genomförts, till exempel pensionsreformer, skattereformer, EU-medlemskap, oberoende riksbank etc. Hela nya branscher har vuxit fram som resultat av framsynta politiska beslut, till exempel inom TV, bemanning, utbildning och hälsovård.

Men det som gjorts är uppenbarligen inte tillräckligt. Många och svåra problem kvarstår och tycks till och med förvärras. Som väljare har vi all anledning att oroa oss och ställa ett antal uppfordrande frågor till landets politiker

oavsett vilket politiskt parti vi röstar på eller sympatiserar med.

Vi har här formulerat tio viktiga frågor som varje väljare bör ställa till politiker, frågor som gäller de grundläggande förhållanden som avgör vårt välstånd som land, som familjer och som enskilda individer. Det är svåra, avgörande frågor som det nu är hög tid att politikerna på allvar tar sig an.

För att inte göra listan alltför lång och detaljerad har vi gjort ett urval bland alla brännande frågor. Mycket har utelutits, till exempel frågor som berör svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Vi har också förbigått sådana viktiga frågor, till exempel när det gäller miljön, som vi menar att politikerna faktiskt redan uppmärksammar med sådant eftertryck att vi inte behöver påminna dem.

När detta skrivs ska det snart bli val i Sverige, så skriften kan omedelbart komma väl till pass. Men vi tror tyvärr att frågorna med lika stor – eller i värsta fall ännu större – anledning kan behöva ställas även i nästa riksdagsval om fyra år och i nästnästa om åtta år. Frågorna gäller nämligen inte den sortens dagsaktuella och inte särskilt betydelsefulla saker, exempelvis kvotering av kvinnor till bolagsstyrelser, som den politiska debatten brukar handla om, utan fundamentala och långsiktiga missförhållanden som det tagit årtionden av politisk försumlighet att utveckla och därför kommer att ta lång tid att komma till rätta med.

Vi vill helt enkelt presentera de långsiktiga frågorna för de svenska väljarna för vidare befordran till politikerna.

Vi har med stor pedagogik indelat skriften i fyra avdelningar:

- i den första formulerar vi de tio frågorna,
- i den andra försöker vi förklara varför frågorna är viktiga,
- i den tredje fyller vi på med statistik och annan bakgrundsinformation för att belysa frågornas relevans och
- i den fjärde presenterar vi ett synsätt som vi skulle önska att politikerna anslöt sig till.

De grafer som anger ”Egna beräkningar” som källa har utarbetats åt oss av forskaren Gylfi Olafsson, som vi härmed vill passa på att tacka för en värdefull insats.

Stockholm i juni 2010

Patrik Engellau
Thomas Gür

1. Tio viktiga frågor som politiker bör kunna besvara

Så här lyder de tio viktiga frågor som vi tycker att man som väljare bör ställa till alla politiker oavsett partifärg och oavsett om de är rikspolitiker, landstingspolitiker eller kommunalpolitiker:

- 1) Under de senaste 50 åren har sysselsättningen i näringslivet minskat från cirka 3,3 miljoner anställda till 3,0 miljoner trots att befolkningen har ökat med ungefär en tredjedel. Hela sysselsättningsökningen har legat i den offentliga sektorn. Men numera kan den offentliga sektorn inte längre fungera som sysselsättningsmotor. Vad tänker du och ditt parti göra åt att fler människor skall få jobb?
- 2) År 1970 var Sverige det fjärde rikaste landet i världen räknat som bruttonationalprodukt per person (BNP/capita). Idag har Sverige fallit till tjuugoåttonde plats. Om vi hade behållit vår fjärdeplacering skulle BNP/capita vara omkring 165 000 kronor högre än vad det är idag. Det betyder att varje svensk normalfamilj skulle ha haft omkring 60 000 kronor i månaden efter skatt att röra sig med istället för cirka 32 000 kronor som nu. Vad tänker du och ditt parti göra åt det?

- 3) Den svenska tillväxten har sackat av och andra länder utvecklas fortare. Det har lett till att svenskarna tappat mycket i möjliga inkomster. Efter andra världskriget fram till 1970 växte den svenska ekonomin med 3,6 procent per år. Därefter har tillväxten i snitt legat på 2,1 procent per år. Under de senaste åren har Sverige tillhört den långsammast växande tiondel av världens ekonomier. Vad tänker du och ditt parti göra åt det?
- 4) Under de senaste tjugo åren har svenska skolelever kommit på efterkälken i sin kunskapsutveckling när man gör internationella jämförelser. Det är särskilt de duktigaste eleverna som tappar mark, och svenska elever ligger idag under eller långt under snittet i ämnen som matematik och fysik i jämförelse med elever från andra välbärgade länder. Detta trots att Sverige satsar mer pengar på skola och undervisning än snittet av jämförbara länder. Vad tänker du och ditt parti göra åt det?
- 5) Nyföretagandet i Sverige är betydligt svagare än i jämförbara länder utom Japan och Belgien. Det betyder att få företag skapas och får växa i vårt land. Vad tänker du och ditt parti göra åt det?
- 6) En stor majoritet av svenska familjer saknar egen ekonomisk säkerhet för akuta utgifter, vilket gör dem beroende av lån eller bidrag från det offentliga om något oförutsett inträffar. Tar man bort värdestegringen på fastigheter har svensken i gemen blivit fattigare. Vad tänker du och ditt parti göra åt det?

- 7) Ungdomsarbetslösheten i Sverige är tre gånger högre än snittarbetslösheten och dubbelt så hög i Sverige som i exempelvis Danmark. Vad tänker du och ditt parti göra åt det?
- 8) Allt fler invandrare hamnar utanför arbetsmarknaden. Det är ett problem som har funnits i decennier och det förvärras med tiden. Sverige förmår uppenbarligen inte längre att erbjuda nyanlända invandrare möjlighet till egenförsörjning i samma utsträckning som tidigare. Vad tänker du och ditt parti göra åt det?
- 9) Idag finns det flera förorter i storstäderna till vilka brandkår och ambulans måste åka med poliseskort för att undkomma stenkastning och sabotage. Dessa förorter är samtidigt behäftade med mycket stora problem vad gäller sysselsättning, egenförsörjning och skolresultat. Vad tänker du och ditt parti göra åt det?
- 10) Våldsbrotten har tydligt ökat i Sverige under de senaste decennierna. Vad tänker du och ditt parti göra åt det?

2. Varför frågorna är viktiga

Här vill vi kort förklara varför de frågor som vi har ställt är viktiga och mot vilken faktisk bakgrund vi ställer dem. Den som vill gå på djupet om hur det förhåller sig med fakta kring respektive frågeställning hänvisas till djupdykningarna i Kapitel 3.

Nya jobb i näringslivet

Under de senaste sextio åren har antalet jobb i näringslivet varit oförändrat eller till och med minskat något – samtidigt som befolkningen ökat med en tredjedel.

Mellan 1970 och 1990 fördubblades den offentliga sektorn, som kom att fungera som en sysselsättningsmaskin vilket löste en förväntad jobbkris. Men under de senaste tjugo åren har inga fler anställts av stat och kommun. I stället växer utanförskapet när nya generationer inte får jobb vare sig i näringslivet eller den offentliga sektorn.

Från 1990 nästan fördubblades antalet personer i utanförskap på några få år. De senaste åren har utanförskapet minskat något, men uppgår fortfarande till nästan en miljon människor.

Utanförskapet är ett tecken på att ekonomin inte lyckas utnyttja den arbetskraft som står till förfogande.

BNP per capita

År 1970 var Sverige det fjärde rikaste landet i världen räknat som bruttonationalprodukt per capita. År 2009 hade Sverige fallit till tjuogoåttonde plats. Om vi hade behållit fjärdeplaceringen, och legat där Norge ligger, nu så skulle BNP per capita vara omkring 165 000 kronor högre än vad det är idag. Det betyder att varje svensk normalfamilj gått miste om en årlig inkomst efter skatt på ungefär 320 000 kronor.

Vidare skulle BNP legat 60 procent högre än idag, vilket motsvarar ungefär 2 000 miljarder kronor, varav ungefär hälften – 1 000 miljarder kronor – skulle ha tillfallit den offentliga sektorn. Det hade räckt till vad som anses behövas för välfärden och dessutom skulle staten och kommunerna ha 850 miljarder kronor över – redan idag.

Om Sverige hade lyckats hålla sig kvar bland de rikaste länderna så hade vi kort sagt inte haft större anledning att bekymra oss över svåra problem som allvarligt förmörkar framtidsutsikterna för Sverige.

Utvecklingen i Sverige

Bruttonationalproduktens tillväxt ett bra mått på hur framgångsrikt samhällena lyckas lösa sina problem. Tvärtemot vad många föreställer sig finns det inget som säger att snabb BNP-tillväxt är liktydigt med miljöförstöring och slöseri av ändliga naturresurser. När människor löser sina problem gör de omställningar av samhället och då registrerar statistikerna från Statistiska Centralbyrån att tillväxt inträffat. Det spelar ingen roll om det problem som människorna bestämmer sig för att lösa är brist på snabba bilar, brist på

sjukhus eller brist på miljövänliga energialternativ. När produktionen ställs om för att tillgodose behoven så blir det tillväxt. Tillväxt är bra.

Så man kan säga att ett samhälle med låg tillväxt inte är så bra på att lösa sina problem (eller också att det inte har några problem och därför inte behöver besvara sig med att lösa dem).

Efter andra världskriget fram till 1970 växte den svenska ekonomin med 3,6 procent per år. Därefter har tillväxten i snitt legat på 2,1 procent per år. Under de senaste åren har Sverige tillhört den långsammast växande tiondel av världens ekonomier.

Kunskapssamhället

Om Sverige ska kunna fortsätta som höglöneland måste svensk arbetskraft kunna motivera sin framträdande position i den internationella konkurrensen. Det fanns en tid när svenskarna var effektivare än andra folk bland annat i kraft av sina välorganiserade industrier. Svenskarna fick helt enkelt mer gjort per timme och det gav höga löner. Men idag kan svensk arbetskraft inte längre behålla sitt försprång bara genom att arbeta fortare. Lösningen är att arbeta smartare.

En förutsättning för att kunna arbeta smartare är att ha god kunskap. Det räcker naturligtvis inte med kunskap – därtill finns behov av uppfinningsrikedom, entreprenörskap, ihärdighet och en mängd andra dygder – men överlägsen kunskap är en nödvändig förutsättning för överlägsna löner. Men under de senaste tjugo åren har svenska skolelever kommit på efterkälken i sin kunskapsutveckling när

man gör internationella jämförelser. Det är särskilt de duktigaste eleverna som tappar mark, och svenska elever ligger idag under eller långt under snittet i ämnen som matematik och fysik i jämförelse med elever från andra välbärgade länder.

Svensk företagsamhet

Sverige har för få entreprenörer och småföretagare som vågar satsa på att växa. Det krävs företagare för att bygga företag och samtidigt är de svenska prestationerna vad gäller nyföretagande och företag som växer bland de sämsta i den välbärgade delen av världen och också betydligt sämre än många snabbväxande och tidigare fattiga länder. Detta samtidigt som det skapas för få jobb i Sverige och de jobb som måste komma bara kan komma i den privata sektorn, eftersom den offentliga sektorn har spelat ut sin roll som sysselsättningsmaskin.

Egna pengar

Egna sparade pengar betyder helt enkelt personlig trygghet och säkerhet. Det borde vara ett mål för politiken att göra det möjligt för fler att ha en årslön på banken.

Men att medborgarna har ekonomiska säkerheter ger fördelar inte bara för dem själva, utan även för ekonomin som helhet. Ett särskilt viktigt kapitel är riskkapitalförsörjningen till små och växande bolag, de företag som ska skapa framtidens jobb.

Ungdomsarbetslösheten

Ungdomsarbetslösheten i Sverige har etablerat sig på en mycket högre nivå än i jämförbara länder i vår omvärld. Enligt siffrorna om den öppna ungdomsarbetslösheten är idag mer än var fjärde ungdom arbetslös. Ser man till den totala arbetslösheten, med den dolda arbetslösheten inräknad, kan det handla om att nästan varannan ung person i åldrarna 15–24 år är arbetslös.

Arbetslöshet bland invandrare

Oavsett om man tittar på tal för arbetslösheten, för deltagandet i arbetskraften, för sysselsättningen eller för andelen i arbete är invandrades situation avsevärt sämre än inföddas i Sverige. Och det är inte bara så att invandrarna ligger sämre till, dessutom försämras deras situation gradvis över tiden, både jämfört med sig själva och jämfört med hela befolkningen.

Angrepp på räddningspersonal i problemförorter

Angreppen på räddningspersonal som sjukvårdare och brandmän är ett tydligt tecken på att Sverige som samhälle har mycket allvarliga problem med att till en ny generation av ungdomar i storstädernas förorter, födda i Sverige och med genomgången svensk skola, överföra en värdegrund som länge har varit självklar i de flesta samhällen världen över – att räddningspersonal står ovanför pågående konflikter och att de aldrig får hindras i sitt arbete.

Våldsbrott

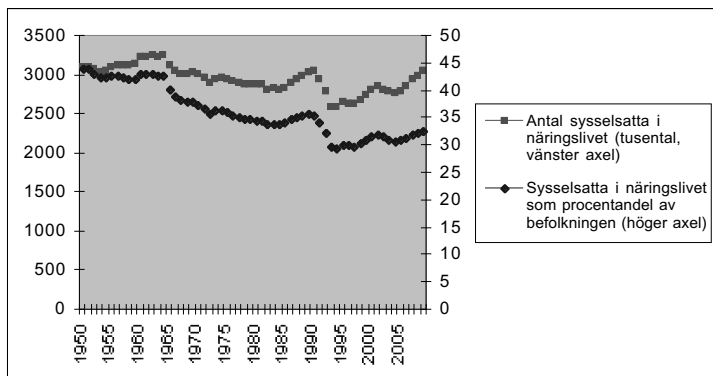
De anmälda våldsbrotten har ökat kraftigt i Sverige sedan några decennier, och att denna ökning inte kan förklaras enbart eller kanske ens huvudsakligen med ökad anmälningsbenägenhet. Det ökade antalet anmälningar tyder i stället på en reell ökning av våldsbrotten, på att våldet blir allt grövre och på att ungdomars benägenhet att anmäla våldsbrott som de har utsatts för tycks minska och att detta sannolikt beror på att deras förtroende för rättsväsendet minskat.

3. Bakgrundsfakta om våra tio frågor

Nya jobb i näringslivet

Svensk arbetsmarknad under ett halvt århundrade

Antalet sysselsatta i det privata näringslivet har sedan 1950 legat kring tre miljoner människor med en topp på 3,3 miljoner 1964 och en svagt vikande trend därefter. Under samma period växte befolkningen med omkring en tredjedel från sju till 9,3 miljoner människor. Nedanstående diagram visar dels antalet sysselsatta i näringslivet i tusental personer, dels dessa privatanställda som andel av befolkningen.¹

¹ Källa SCB och <http://www.historia.se>.

Den vikande sysselsättningen i näringslivet är det närmaste man kan komma Sveriges fundamentalproblem. Detta problem har funnits och förvärrats under ett halvt sekel eller mer.

Den stagnerande sysselsättningen i näringslivet medförde naturligtvis risk för arbetslöshet när folkmängden ökade. Politikerna tog tidigt saken på allvar. Den statliga sysselsättningsutredningen, som pågick under praktiskt taget hela 70-talet, tänkte sig två lösningar: dels skulle staten främja näringslivets utveckling genom en rad olika åtgärder, till exempel statliga fonder för teknisk förnyelse, statligt stöd till forskning, exportserviceverksamhet, statliga handelshus, regionala utvecklingsbolag plus planering, exempelvis ”branschpolitiska program”, dels skulle den offentliga sektorn expandera. Det behövde nämligen ”tillskapas ytterligare flera hundra tusen arbetstillfällen” inom den offentliga sektorn eftersom ”behovsberäkningar för framtiden tyder på att den totala efterfrågan på arbetskraft i väsentlig utsträckning kommer att vara beroende av utbyggnadstakten inom den offentliga sektorn”.

Den första lösningen – stimulans till näringslivet – misslyckades i grunden och de åtgärder man prövade kom så småningom nästan helt och hållet att avvecklas. Sysselsättningsstagnationen inom den privata sektorn fortsatte.

Den andra lösningen, däremot, var mycket framgångsrik. Mellan 1970 och 1990 fördubblades antalet anställda i den offentliga sektorn från 0,75 till 1,5 miljoner personer. Så lyckades politikerna rädda sysselsättningen.

I början av nittio-talet kom sysselsättningskrisen tillbaka, visserligen utlöst och förvärrad av en sprucken fastighetsbubbla, men i grunden ändå en normal sysselsättningskris

orsakad av å ena sidan en stagnerande privat sektor och en vid det laget även stagnerande offentlig sektor, å den andra fortsatt folkökning. Politiken var tillbaka i sysselsättningsutredningens problematik med den skillnaden att den offentliga sektorn inte längre kunde fungera som sysselsättningsmotor.

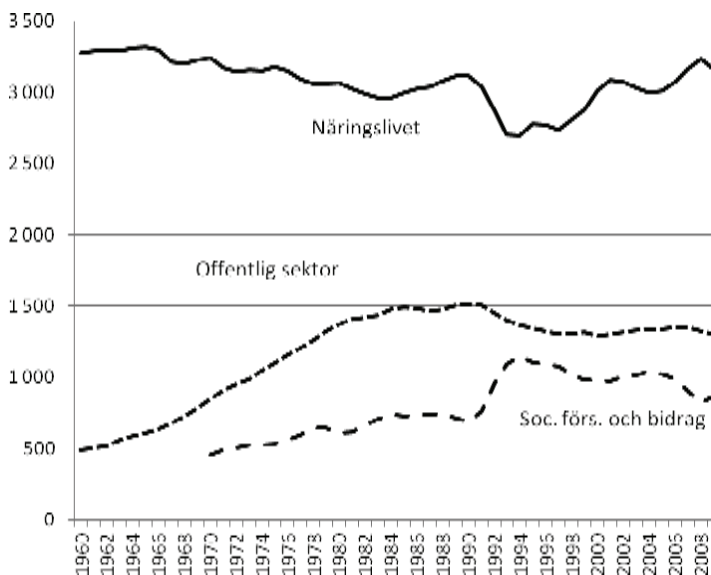
Nu reagerade politikerna med ryggmärgen, inte med att tillsätta någon motsvarighet till 70-talets sysselsättningsutredning. Nu gällde det att snabbt inrätta försörjningsmöjligheter för de arbetslösa. På det viset växte en tredje sektor fram vid sidan av den privata och den offentliga. Denna tredje sektor, som så småningom skulle benämnas utanförskapet, expanderade raketsnabbt från 700 tusen personer år 1990 till 1,1 miljoner år 2005. (Troligen är expansionen större i verkligheten än i statistiken eftersom det finns ett dolt utanförskap exempelvis i form av ungdomar som studerar i stället för att söka jobb och därför uppträder under annan statistisk rubrik.)

I diagrammet på nästa sida redovisas sysselsättningsutvecklingen i absoluta tal för den privata och den offentliga sektorn samt den tredje sektorn eller utanförskapet.

---

² Källa: Hans Olsson, utredare vid Pensionsmyndigheten.

1000-tal personer med olika slag av försörjning 1960–2009.²

Diagrammet antyder att utanförskapet är en försörjningsrestpost som utvecklas i omvänd proportion mot sysselsättningen i privat och offentlig sektor. Detta ger perspektiv på utanförskapet. Man inser för det första att det inte handlar om ökad sjuklighet. Det är svårt att föreställa sig att antalet sjuka skulle ha mer än fördubblats mellan 1970 och 2005.

Nu måste det bli fart på den privata sektorn

Man inser också att det inte handlar om självvald lättinställning, utan om arbetslöshet. Det finns helt enkelt inga jobb. Näringslivet följer sin långsiktiga trend nedåt och den offentliga sektorn har stött i taket av ekonomiska skäl. Det går inte att höja skatterna och då går det inte att anställa fler. Alliansregeringens politik som går ut på att med eko-

nomiska incitament till exempel jobbskatteavdraget förmå människor att söka jobb är otillräcklig. Det blir inte fler jobb bara för att det finns hundra i stället för femtio sökande till varje ledigt jobb.

Sveriges politiker måste nu till slut konfrontera den råa, obändiga, halvsekkellånga stagnationen inom den privata sektorn. Det finns ingen annan metod att hantera dagens och morgondagens öppna eller till utanförskap omdöpta arbetslöshet.

BNP per capita

Varför det är bra med en hög bruttonationalprodukt per capita

För det första strävar nästan alla människor och i varje fall alla länder efter förbättrad levnadsstandard och mer välbefinnande och välfärd. BNP per capita är det enklaste och mest vedertagna måttet även om det kan finnas aspekter av välbefinnandet som inte infångas av detta begrepp. (Det säger till exempel inget om hur pass lyckliga människor är.³)

För det andra bekymrar sig många idag över välfärdens framtida finansiering. F d statssekreteraren Per Borg har räknat fram att den offentliga sektorn skulle behöva en inkomstförstärkning på 150 miljarder kronor om året för att

---

³ Eller också är det tvärtom så att välbefinnande gör människan lyckligare. Det är fler somalier som invandrar till Sverige än svenskar som utvandrar till Somalia. Det måste ha något att göra med förväntad livskvalitet i respektive land, vilket rimligtvis är en betydelsefull del av lyckan. För övrigt har lyckan två komponenter, dels frånvaro av onödigt lidande, dels personligt flyt. Det finns definitivt mer onödigt lidande i fattiga länder. Motsvarande gäller inte bara mellan länder utan också för samma land över tiden. Vem i Sverige idag skulle bli lycklig om hon erbjöds 50-talets svenska sjukvård?

säkra välfärden.⁴ Utredning efter utredning tillsätts med uppgift att tänka ut hur staten ska få fram pengar i den storleksordningen. I Globaliseringsrådets slutrapport föreslås exempelvis att pensionsåldern ska höjas för att folk ska arbeta mer och på så vis betala mer i skatt så att välfärden ska kunna finansieras. Enligt en rapport från Sveriges Kommuner och Landsting kommer ytterligare 200 miljarder kronor att behövas till år 2035. För att få fram dessa medel vill politikerna bakom förslaget höja kommunalskatten med 13 kronor.⁵

Det är i detta bekymmersamma perspektiv frågan om BNP per capita ska betraktas. Om Sverige legat kvar på fjärde plats i BNP-ligan skulle BNP legat 60 procent högre än idag, vilket motsvarar ungefär 2 000 miljarder kronor, varav ungefär hälften – 1 000 miljarder kronor – skulle ha tillfallit den offentliga sektorn. Det hade räckt till välfärden och dessutom skulle staten och kommunerna ha 850 miljarder kronor mer än vad Per Borg anser vara nödvändigt för att försvara välfärden – redan idag!

Om Sverige lyckats hålla sig kvar bland de rikaste länderna så hade vi kort sagt inte haft minsta anledning att bekymra oss över svåra problem som allvarligt förmörkar framtidsutsikterna för Sverige.

BNP per capita under 40 år – en internationell utblick

År 1970 var Sverige det fjärde rikaste landet i världen räknat efter bruttonationalprodukt per capita. Om vi hade behållit fjärdeplaceringen och legat där Norge ligger nu så

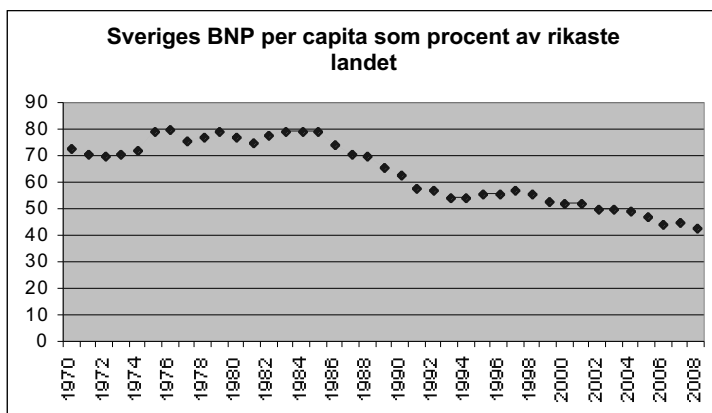
---

⁴ ESO-rapporten Välfärdens långsiktiga finansiering, 2009

⁵ SKL, Framtidens utmaning – välfärdens långsiktiga finansiering, http://skl.se/web/Valfarden_2035_motsvarar_13_kronor_mer_i_skatt.aspx

skulle BNP per capita vara omkring 165 000 kronor högre än vad det är idag. Det betyder att varje svensk normalfamilj gått miste om en årlig inkomst efter skatt på ungefär 320 000 kronor.⁶

Man kan också redovisa utvecklingen i termer av Sveriges BNP per capita som procentandel av motsvarande siffra för det rikaste landet i OECD. Då blir det så här⁷:

Medan svenskarna år 1970 hade 73 procent av det rikaste landets per capita-inkomst ligger vi nu på 43 procent, nästan en halvering. Vi sjönk från plats 4 till plats 12 bland OECD-länderna.

Men världen består inte bara av OECD. Visserligen är många av de rikaste länderna medlemmar i organisatio-

⁶ BNP per capita: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html>. Sverige hade 36 800 dollar i BNP per capita mot 59 300 dollar för Norge. Dollarkurs: 7,50. Disponibel inkomst som andel av BNP: 1 500 miljarder av 3 200 miljarder, ungefär hälften. Normalfamilj: 4 personer.

⁷ Källa: Fredrik Larsson på Ekonomifakta

nen, men likafullt omfattar den bara omkring 15 procent av världens länder. Och många av icke-medlemmarna har under den redovisade perioden haft en strålande ekonomisk utveckling.

CIA har på senare år redovisat BNP per capita-listor för alla världens länder. Tyvärr tycks organisationen inte redovisa statistik ända tillbaka till 1970. Man får nöja sig med att konstatera utfallet under de senaste åren. I CIAs rankinglista för 2008 visar sig Sverige ligga på plats 28, omsprunget inte bara av åtta OECD-länder, utan också av nationer som Bermuda, Hong Kong, Bahrein, Gibraltar, Andorra, Singapore och Förenade Arabemiraten. Dessa länder låg knappast före Sverige år 1970; för det året kan man anta att OECDs rangordning varit korrekt även om alla världens länder ingått. Det skulle betyda att Sverige under de senaste fyrtio åren sjunkit från fjärde till tjuugoåttonde plats i listan över rikaste länder per capita.

Till saken hör också att de länder som ligger högst upp på listan hos CIA inte tillhör OECD. Till exempel har Qatar en BNP per capita på US \$ 121 400 medan motsvarande siffra för Sverige är 36 800. Det innebär att svenskarna numera bara tjänar 30 procent av vad jordens rikaste nationaliteter gör.⁸

---

⁸ Källa: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2004rank.html>. Den här sortens statistik måste tas med en nypa salt. För det första är beräkningarna kanske inte alltid så exakta. Olika källor skiljer sig åt, i varje fall i detaljer. För det andra kan BNP-begreppet diskuteras. Men det är det bästa vi har och när förändringarna är så kraftiga som för Sverige är det inte smärre felräkningar man har anledning att oroa sig över.

Utvecklingen i Sverige

Svensk tillväxt under ett halvt århundrade – några observationer

Om vi i stället för BNP per capita studerar de senaste årens tillväxt i BNP kan vi konstatera att det fortsätter nedåt för Sverige. Det blir inte bättre för EU:s del heller.

Perioden 1946–1970 hade en genomsnittlig årlig tillväxt i fasta priser på 3,6 procent. Motsvarande siffra för perioden 1971–2009 låg på 2,1 procent, vilket betyder att den genomsnittliga tillväxttakten nästan halverades jämfört med den tidigare perioden.⁹

Indexmundi.com¹⁰ redovisar tillväxtsiffrorna för 212 länder år 2008. Det bästa EU-landet är Rumänien, som kommer på plats 34. Bäst bland de EU-länder som inte är gamla kommunistländer är Grekland på 129nde plats. Om EU varit ett enda land hade det kommit på plats 163 mellan Haiti och Mexiko. Sverige återfinns på 199nde plats.

Det ovägda genomsnittet för alla världens länder var år 2008 en tillväxt på 3,1 procent. EU låg på 1,3 procent och Sverige på minus 0,4 procent.

CIA redovisar en uppskattning av tillväxten 2009 för 214 länder.¹¹ Det bästa EU-landet var Polen på plats 87. EU som helhet låg på plats 178 mellan Bahamas och Montenegro. Sverige hade avancerat till plats 185.

---

⁹ <http://www.historia.se> fram till år 2000, sedan <http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Ekonomi/Tillvaxt/BNP—Bruttonationalprodukt/>

¹⁰ <http://www.indexmundi.com/g/r.aspx?c=xx&v=66>

¹¹ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2003rank.html>

Tillväxten låg på minus 0,8 procent för världen som helhet, på minus 4,0 procent för EU och på minus 4,4 för Sverige.¹²

Kunskapssamhället

Varför kunskaper är viktiga

Om Sverige ska kunna fortsätta som höglöneland måste svensk arbetskraft kunna motivera sin framträdande position i den internationella konkurrensen. Det fanns en tid när svenskarna var effektivare än andra folk bland annat i kraft av sina välorganiserade industrier. Svenskarna fick helt enkelt mer gjort per timme och det gav höga löner. Men idag kan svensk arbetskraft inte längre behålla sitt försprång bara genom att arbeta fortare. Lösningen är att arbeta smartare.

En förutsättning för att kunna arbeta smartare är att ha god kunskap. Det är i det perspektivet man ska förstå politikernas ständigt återkommande tal om satsningar på utbildning och kunskap. Det räcker naturligtvis inte med kunskap – därtill finns behov av uppfinningsrikedom, entreprenörskap, ihärdighet och en mängd andra dygder – men överlägsen kunskap är en nödvändig förutsättning för överlägsna löner.

Det hade varit betryggande om det svenska utbildningsväsendet – och de svenska skoleleverna – hade antagit ut-

---

¹² Observera att detta var en prognos från CIA. Senare siffror från SCB visar att den svenska tillväxten 2009 i själva verket blev minus 4,9 procent. Se exempelvis http://www.svd.se/naringsliv/nyheter/samsta-bnp-tillvaxten-sedan-kriget_4350041.svd. Att CIAs prognos redovisas här beror på jämförbarheten med övriga länder rimligtvis blir bättre om upplysningarna hämtas från samma källa.

maningen och lagt sig vinn om att Sverige verkligen skulle överflygla andra länder när det gäller utbildning och skolkompetens. Men så är det inte. I stället för att närma sig täten i den här landskampen har Sverige sackat efter. Det bådär inte gott för den framtida konkurrensförmågan hos svensk arbetskraft.

Så här skriver Globaliseringsrådet i sin slutrapport:

Sverige har inte satsat tillräckligt på kunskap. Skolresultaten sjunker och den statligt finansierade forskningen har tappat mark. Ingenjörskris hotar för att intresset för tekniska utbildningar sjunkit under flera år. Begreppet återkommande utbildning är fortfarande mer en vision än realitet. Möjligheterna för kvalificerad arbetskraft att invandra till vårt land har varit för små. Kunskapsinnehållet i exporten har inte utvecklats lika snabbt som i flera jämförbara länder.

Hur svenska skolbarn klarar sig i den internationella konkurrensen

Under de senaste årtiondena har ett antal internationella studier genomförts som jämför kunskaperna i olika ämnen för skolungdomar i olika länder. En del av dessa studier har gjorts under flera år, vilket gör att jämförbarhet åstadkoms inte bara mellan länderna utan också över tiden. Alliansregeringen har givit Skolverket i uppdrag att sammanställa resultatet av sådana undersökningar. Skolverket rapporterade i januari 2009.¹³ Följande information är hämtad från den rapporten.

---

¹³ Källa: www.skolverket.se/publikationer?id=2154

Det hör till saken att Skolverket är part i målet. Om svenska skolungdomars kunskaper utvecklas väl i en internationell jämförelse kan Skolverket åtminstone delvis ta åt sig äran och om motsatsen gäller får Skolverket stå med en del av skammen. Det finns därför ingen anledning att tro att rapporten utgör en svartmålning, snarare då motsatsen. I varje fall kan man utgå ifrån att läget är minst så bekymmersamt som Skolverket rapporterar.¹⁴ Här följer ett antal citat från rapporten:

- Rangordningen mellan deltagande länder i flertalet studier har förändrats över tid. Den svenska trenden är i huvudsak negativ – Sveriges position i rangordningen har sjunkit...
- Trenden är genomgående negativ även när elevresultaten i mer absolut mening står i fokus. De svenska elevernas kunskaper i matematik och naturvetenskap... har försämrats under perioden. I läsförståelse syns en liknande negativ trend bland de yngre eleverna...
- Den negativa trenden gäller både flickornas och pojkarnas kunskapsutveckling.
- Både de mest svagpresterande och de allra högst presterande eleverna har en negativ kunskapsutveckling. Även om undantag finns har den nedåtgående trenden varit större för de högpresterande...

---

¹⁴ Skolverket har gjort ett ganska snävt urval av länder med vilka Sverige jämförs. Till exempel har man inte tagit med länder som inte varit med i undersökningarna från början. Man kan anta att Sveriges resultat skulle se ännu sämre ut om hungriga uppstickarländer ingick i jämförelsen. Åtminstone antyds detta i rapporten: "Skolverket kan också notera att några länder som endast deltagit i ett fåtal mätningar och som därmed inte ingår i urvalet uppvisat mycket goda resultat. Främst gäller detta Estland och Taiwan."

- Skolverkets sammanfattande bedömning är att trenderna när det gäller svenska elevers kunskapsutveckling ger anledning till oro även om resultaten i läsförståelse fortfarande är bra och ligger över genomsnittet av jämförbara länder. Skolverket anser att de försvagningar som konstaterats och trenden i sig ändå bör tas på allvar. När det gäller elevernas allt svagare prestationer i matematik och naturvetenskapliga ämnen finns dock en större anledning till oro...

I själva verket tycks Sveriges position ha försämrats – eller i något fall varit oförändrad – i samtliga redovisade jämförelser.

När det gäller läsförståelse för 9-åringar (en svensk paradgren) gick Sverige från andra till femte plats bland 12 länder mellan 1991 och 2006.

Läsförståelsen bland 15-åringar låg oförändrat på en åttondeplats av 26 undersökta länder mellan 2000 och 2006.

Svenska skolungdomars kunskap i naturvetenskap sjönk från tredje till trettonde plats av 16 undersökta länder mellan 1995 och 2007.

I en annan undersökning av kunskaperna i naturvetenskap sjönk Sverige från nionde till fjortonde plats av 27 undersökta länder mellan 2000 och 2006.

Svenska skolungdomars matematikkunskaper sjönk från femte till 13de plats bland 16 undersökta länder mellan 1995 och 2007.

I en annan matematikundersökning sjönk Sverige från 13de till 14de plats av 27 undersökta länder mellan 2000 och 2006.

Trots att Skolverket har all anledning att framhålla svenska förtjänster lyckas man inte hitta några ljuspunkter att visa på.

Svensk företagsamhet

Det här kan nästan alla skriva under på

Så här skriver Globaliseringsrådet i sin slutrapport:

Sverige har för få entreprenörer och småföretagare som vågar satsa på att växa. Det krävs företagare för att bygga företag.

Det finns för få jobb i Sverige. De jobb som måste komma kan bara komma i den privata sektorn eftersom den offentliga sektorn har spelat ut sin roll som sysselsättningsmaskin.

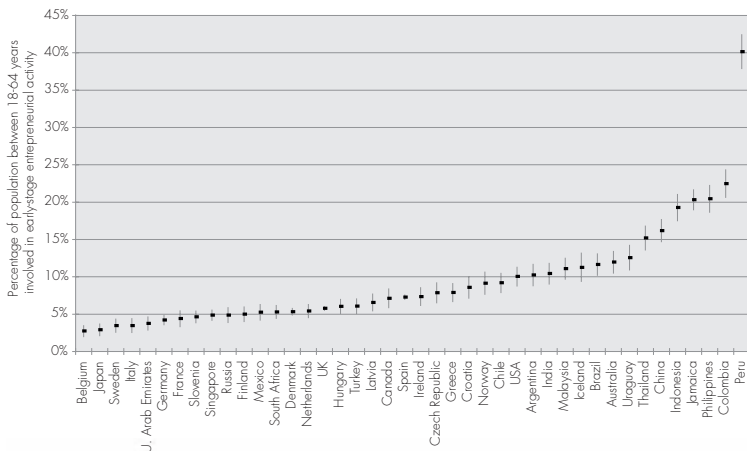
De svenska storföretagen kommer framöver inte heller att kunna fungera som sysselsättningsmotor. De nya jobb Sverige behöver måste komma i små och medelstora företag. Därför är företagsamheten oundgänglig.

Så här ligger det till i verkligheten

Företagsamheten i Sverige är svag, det visar Global Entrepreneurship Monitor (GEM), ett internationellt forskningsprojekt som jämför nyföretagandet i olika länder. I följande diagram från GEMs årsbok 2006 redovisas

entreprenörer i tidiga skeden som andel av befolkningen mellan 18 och 64 år¹⁵:

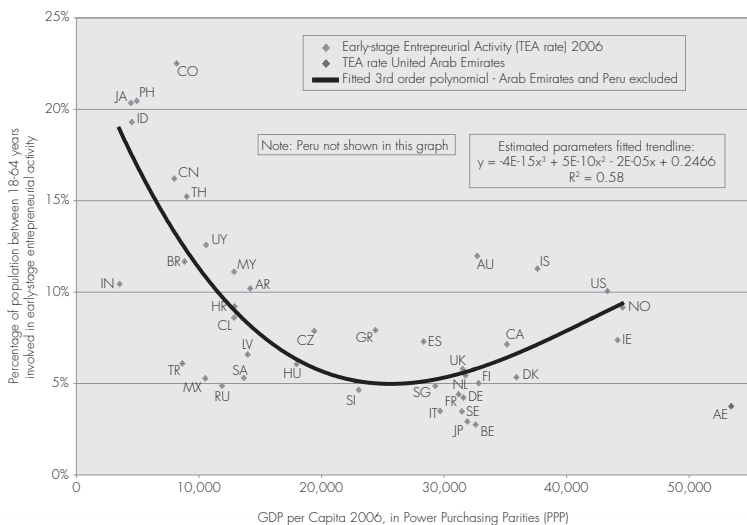
Nyföretagare som andel av befolkning 18–64 år (Sverige ligger tre från vänster)

Länderna är inte direkt jämförbara, vilket GEM påpekar. Många utvecklingsländer har ett mycket högt nyföretagande eftersom det egna företaget kan bli en räddningsplanka i ekonomier där utanförskapet är kroniskt och det är svårt att hitta en anställning. Samtidigt, påpekar GEM, visar ”länder med de högsta BNP-nivåerna ökande nyföretagande vilket troligen hänger samman med en ökning av antalet affärsmöjligheter”. Om länderna ordnas efter stigande BNP per capita sjunker nyföretagandet först för att därefter öka enligt följande diagram.

¹⁵ Begreppet definieras som personer som inlett startandet av ett företag personer som drivit ett nystartat företag som betalat löner i mindre än 42 månader, se GEM 2006 Results.

Entreprenörskapets u-kurva (Sverige ligger på tredje plats nedifrån)

Egna pengar

Pengar på banken ger råg i ryggen

Samhället blir inte starkare än sina medlemmar. En stark stat med svaga medborgare ger inget starkt samhälle. Ju bättre medborgarna kan stå på sina egna ben, desto starkare, tryggare och sannolikt lyckligare blir samhället.

En nödvändig men inte tillräcklig förutsättning för att medborgarna ska kunna stå på egna ben är att de har en sparad slant. Medborgare som lever ur hand i mun är otrugga även om de råkar ha höga inkomster, för varje störning i inkomstflödet kan utvecklas till en ekonomisk katastrof. Egna pengar på banken är en grundläggande och självklar trygghetsförsäkring.

Under 2009 genomförde PR-företaget United Minds en undersökning av vissa attityder hos två grupper familjer

med hyggliga inkomster (mer än 450 000 kronor om året) där den ena gruppen hade mer än 100 000 kronor på banken och den andra mindre än 20 000 kronor.¹⁶

Det visade sig att de som hade mycket pengar på banken i långt större utsträckning än den andra gruppen skulle:

- säga upp sig och leta efter annan anställning om de vantrivdes på jobbet,
- låta sina beslut om föräldraförsäkringens uppdelning bestämmas av barnets väl snarare än ekonomiska överväganden,
- skaffa sig ny bostad om man inte är nöjd med den man har,
- ta ledigt och studera för att få det arbete man verkligen vill ha,
- hjälpa sina barn att studera utomlands,
- satsa på eget företagande,
- lugnt ta semester utan att oroas sig,
- hjälpa sina gamla föräldrar om dessa behöver bättre omsorg.

Egna sparade pengar betyder helt enkelt personlig trygghet och säkerhet. Det borde vara ett mål för politiken att göra det möjligt för fler att ha en årslön på banken.

Privata sparpengar skapar ett bättre företagarklimat

Att medborgarna har ekonomiska säkerheter ger inte bara fördelar för dem själva, utan även för ekonomin som helhet. Ett särskilt viktigt kapitel är riskkapitalförsörjningen till små och växande bolag, de företag som ska skapa fram-

---

¹⁶ United Minds, Lite pengar gör stor skillnad, 2009

tidens jobb. Den sortens företag finansieras normalt i en marknadsekonomi av riskkapitalister och vanliga människor som är stadda vid kassa. Det är inte bankernas uppgift att ställa upp med riskkapital och de stora institutionerna, till exempel tjänstepensionsfonderna, är på det hela taget ointresserade av att placera i mindre och yngre företag.

Att en så stor del av svenska folkets besparingar inte finns under medborgarnas egen kontroll, exempelvis i form av en årslön eller mer på banken, utan i stora institutioner, exempelvis just pensionsfonder, gör att växande svenska entreprenörsbolag har det särskilt svårt att hitta pengar. Om vanliga människor hade större inflytande över sina besparingar, till exempel sitt pensionssparande, skulle kapitalförsörjningen till framtidens bolag vara ett mycket mindre problem än det faktiskt är.

Lite om statistiken

I förmögenhetsstatistiken har medborgarna dels reala och finansiella tillgångar, dels skulder. När man drar bort skulderna från de samlade tillgångarna får man nettoförmögenheten.

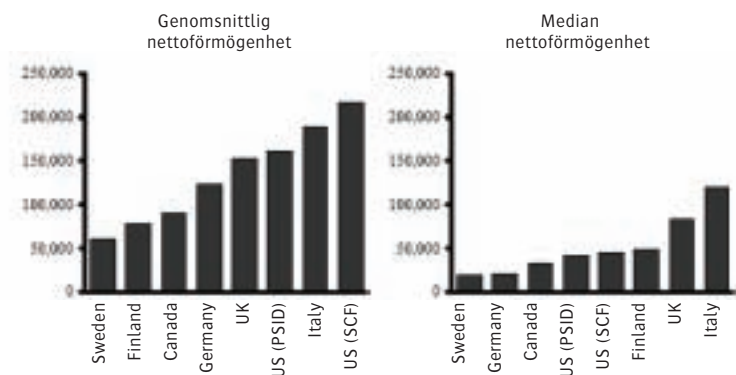
Till de reala tillgångarna hör i huvudsak småhus och bostadsrätter. Dessutom finns fritidshus, jordbruksfastigheter och övriga fastigheter inklusive tomtmark. Dessa senare är dock i sammanhanget relativt obetydliga.

Till de finansiella tillgångarna räknas banktillgodohavanden och placeringar i fonder, aktier, obligationer och skattepliktiga försäkringar och motsvarande.

Skulder är i huvudsak bankkulder och studieskulder.

Svenskarna är fattiga och har dessutom den mest ojämliga förmögenhetsfördelningen

Den internationella förmögenhetsstatistik som finns – och som avser läget i nio OECD-länder – visar att svenskarna är jämförelsevis fattiga.¹⁷ Diagrammen nedan visar de genomsnittliga hushållens respektive medianhushållens nettoförmögenhet – summan av reala och finansiella tillgångar minus skulder – i olika länder uttryckt i 2002 års amerikanska dollar¹⁸.

Förklaringen till att svenskarnas relativa fattigdom är sannolikt att en så stor del av svenskarnas besparingar tvångsförvaltas av privata och statliga pensionsfonder och därför inte i statistiken uppträder som privat förmögenhet (vilket

¹⁷ Studien kallas Luxembourg Wealth Study och omfattar Kanada, Cypern, Finland, Tyskland, Italien, Norge, Sverige, Storbritannien, samt USA. Se <http://www.iiarw.org/papers/2006/sierminska.pdf>. Detta är veterligen den enda studie som hittills lyckats göra de olika ländernas förmögenhetsstatistik jämförbar.

¹⁸ Att det finns två uppgifter för USA beror på att studien haft tillgång till två delvis olika amerikanska basstudier. Siffror för Cypern och Norge saknas.

den ju heller inte riktigt är eftersom den enskilde inte disponerar den).

Kanske är detta inte förvånande; privat förmögensbildning har aldrig varit ett mål i svensk politik. Vad som däremot är förvånande är att Sverige är det land av de undersökta som uppvisar den största ojämlikheten i förmögensfördelningen. Så här skriver författarna: ”Den högsta Gini-koefficienten¹⁹ återfinns i Sverige. Strax efteråt kommer USA och därefter Tyskland och Canada. Finland, Storbritannien och Italien uppvisar en mer jämlik fördelning av nettoförmögenheterna.”

Följande tabell visar hur stor andel i procent av den totala nettoförmögenheten som innehas av de rikaste 10 procenten av hushållen, de rikaste 5 procenten samt den rikaste procenten i sju olika länder. Vidare anges gini-koefficient. Siffrorna i Luxembourg-studien är från 2002. Eftersom det finns anledning att tro att inkomstfördelningen blivit skevare på senare år har färskare siffror från 2005 hämtats från Statistiska Centralbyrån i den sista kolumnen. Observera dock att denna kolumn inte säkert är direkt jämförbar med de övriga.

---

¹⁹ Gini-koefficient är ett mått på ojämlikhet i en fördelning. Ett värde på 0 betyder att alla har lika förmögenhet. Ett värde på 1 betyder att den totala förmögenheten tillhör ett enda hushåll. Ju närmare värdet 1, desto större ojämlikhet. Det tycks finnas en tendens i Sverige att gini-koefficienten ökar och att förmögensfördelningen blir mer ojämn. Enligt SCB var värdet 0,78 år 1978 och 0,86 tjugo år senare.

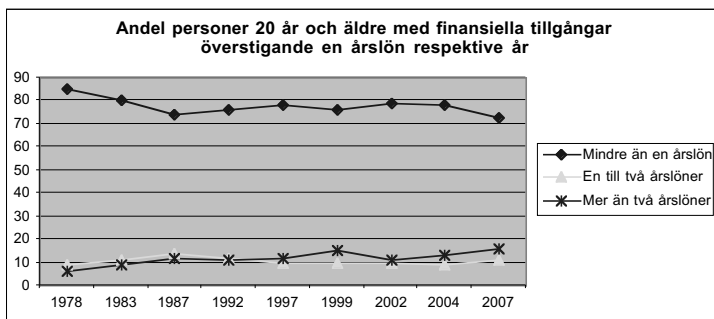
	Italien	Storbritannien	Finland	Kanada	Tyskland	USA	Sverige	Sverige (SCB 2005)
De rikaste 10 procenten	42	45	45	53	54	64	58	70
De rikaste 5 procenten	29	30	31	37	36	49	41	51
Den rikaste procenten	11	10	13	15	14	25	18	25
Gini-koefficient	0,61	0,66	0,68	0,75	0,78	0,81	0,89	0,94

Att Sverige har högre gini-koefficient och därmed större ojämlikhet än USA trots att det senare landet visar högre siffror än Sverige i tabellen beror på att vi har så många egendomslösa i andra änden av skalan. Luxembourg-studien menar att ”förklaringen ligger i den mycket stora andel av de svenska hushållen som har noll eller negativ nettoförmögenhet: 32 procent mot som högst 23 procent i de andra länderna”.

Det finns anledning att tro att ojämlikheten i Sverige faktiskt är ännu större eftersom avsevärda summor har gömts undan utomlands på grund av förmögenhetsskatten (som inte var avskaffad i Sverige när denna statistik gjordes), som inte har något motsvarighet i alla övriga länder. Dessa undanstuckna pengar finns naturligtvis inte med i den officiella statistiken. De osäkra uppskattningar som finns antyder att dessa pengar i utlandet uppgår till någonstans mellan 500 och 1 000 miljarder kronor, vilket ska jämföras med den totala officiella nettoförmögenheten på omkring 5 500 miljarder kronor. Eftersom man kan anta att det i första hand är de rikaste som har pengar utomlands är den verkliga förmögenhetsfördelningen troligen ordentligt mycket snedare än den officiella.

Sverige är alltså ett land med en majoritet egendomslösa och ett mycket litet antal extremt rika hushåll.

Om man sedan studerar svensk statistik kan man konstatera att svenskarnas finansiella tillgångar möjligen ökat något under de senaste trettio åren. Av en specialstudie som SCB utfört för denna skrift framgår att den andel av befolkningen vars finansiella tillgångar överstiger en årslön kan ha ökat något mellan 1978 och 2007.²⁰ Med årslön menas här 70 procent av medianlönen – således lönen efter skatt – för en heltidsanställd respektive år.

Det är svårt att dra någon säker slutsats av detta. En viss förbättring – i bemärkelsen ökning av andelen personer med pengar på banken – kan synas ha inträffat. Men till saken hör att uppgångsåren 1999 och 2007 var tillfälliga höjdpunkter på börsen vilket inte kan undgå att påverka situationen med tanke på att omkring två tredjedelar av befolkningens finansiella tillgångar består av olika slags börspapper.

²⁰ Enligt SCB går det inte att få fram siffror från tidigare år än 1978 och ej heller från senare än 2007 eftersom förmögenhetsskatten då avvecklades och bankerna inte längre är skyldiga att leverera statistiskt underlag till SCB.

Viktigare än detta är emellertid att konstatera att finansiella tillgångar inte behöver betyda egna pengar. Pengarna kan vara lånade. Därför kan nedanstående statistik vara mer klargörande.²¹

Genomsnittsmedborgarens nettoförmögenhet som andel av boendet			
År	Reala tillgångar (småhus och bostadsrätter) i tkr	Nettoförmögenhet i tkr	Nettoförmögenhet som andel av reala tillgångar i procent
1999	1794	1377	77
2000	2104	1460	69
2001	2216	1440	65
2002	2397	1374	57
2003	2539	1480	58
2004	2935	1636	56
2005	3290	1879	57
2006	3665	2178	59
2007	4134	2388	58

Medborgarnas reala tillgångar består nästan uteslutande av deras boende. Dessa tillgångar har stigit kraftigt i värde, närmare bestämt med 130 procent mellan 1999 och 2007. Man kan diskutera om detta är en reell värdestegring eftersom boende i sista hand ska bytas mot annat boende som också rimligtvis har stigit i värde. Nettoförmögenheten är ett mått på medborgarnas sanna behållning. Tabellen visar att medborgarnas sanna behållning sjunker som andel av det boende de måste skaffa sig. Det betyder att medborgarna gradvis blir fattigare.

²¹ http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____232337.aspx

Ungdomsarbetslösheten

I mars 2010 uppgick arbetslösheten i Sverige för ungdomar mellan 15 och 24 år till 28,1 procent enligt officiella siffror. Totalt handlade det om cirka 165 000 ungdomar som var arbetslösa. Det var en ökning med 3,8 procentenheter i jämförelse med samma månad ett år tidigare. Ungdomsarbetslösheten påverkas dock i större grad av så kallade säsongsvariationer än annan arbetslöshet och justerat för sådana variationer var den säsongrensade ungdomsarbetslösheten 25,9 procent i mars 2010.

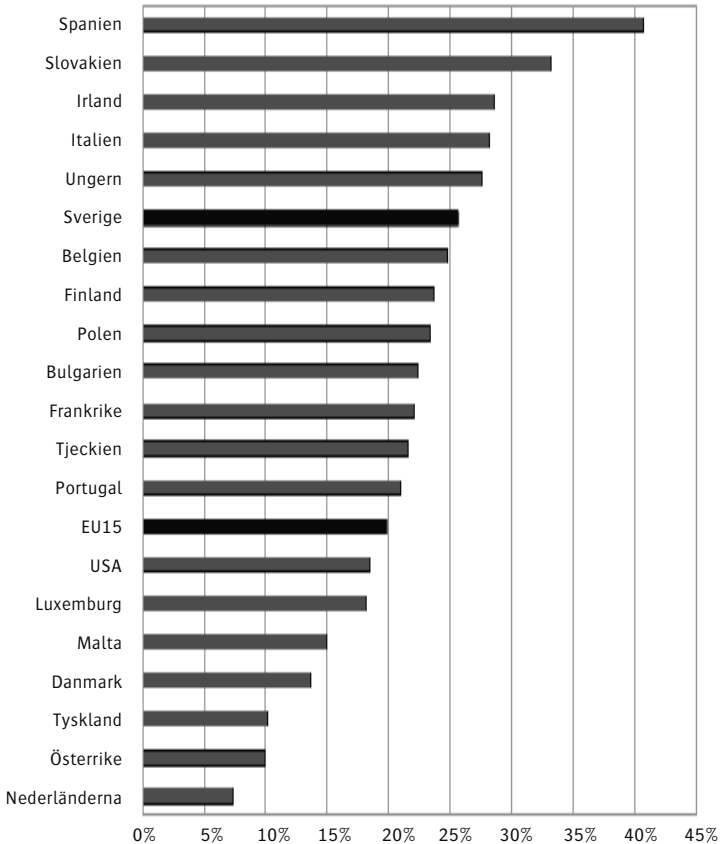
Sverige ligger dåligt till bland EU-länderna

I jämförelse med andra länder i vår närhet tillhör Sverige de länder som den högsta ungdomsarbetslösheten. Som framgår av illustrationen på nästa sida ligger den svenska ungdomsarbetslösheten en bra bit över snittet för EU-länderna. Bara fem andra länder hade högre arbetslöshet bland ungdomar än Sverige.²²

---

²² Källa: Egna beräkningar med utgångspunkt i Eurostat.

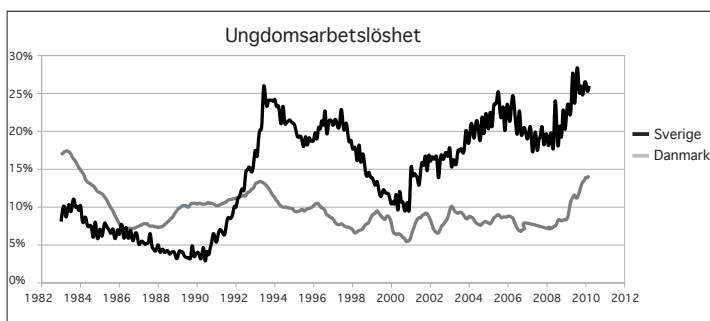
*Ungdomsarbetslöshet
Februari 2010*

Ungdomsarbetslösheten har länge varit ett stort problem i svensk ekonomi. Ända sedan i början av 1990-talet har den legat över 20 procent, med undantag för högkonjunkturåren i slutet av 1990-talet den föll ned mot 10 procent, för att därefter stiga igen och etablera sig på en högre nivå. Till och med under den starka högkonjunkturen kring 2008 uppgick ungdomsarbetslösheten till cirka 25 procent. I

Illustrationen nedan återfinns en jämförelse om ungdomsarbetslöshetens utveckling i Sverige och vårt grannland Danmark sedan början av 1980-talet.²³

Som framgår hade Danmark fram till början av 1990-talet högre ungdomsarbetslöshet än Sverige, men har sedan dess lyckats med att hålla sin nivå för ungdomsarbetslösheten dels betydligt längre än den svenska, dels utan allt för kraftiga svängningar mellan högkonjunktur och lågkonjunktur. Högt och ökande arbetslöshet för ungdomar är uppenbarligen inte något ödesbestämt, utan en specifik svensk sjuka.²⁴

---

²³ Källa: Egna beräkningar med utgångspunkt i Eurostat. Säsongsrensats.

²⁴ Det finns flera varandra kompletterande förklaringar till att Danmark har varit så mycket mer framgångsrikt än Sverige i att hålla nere ungdomsarbetslösheten och en uppsjö med rapporter och undersökningar kring detta. Se till exempel Lena Westerlund, Tryggare på andra sidan sundet? Om flexicurity i Danmark, Landsorganisationen i Sverige (LO) 2006 [http://www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/E7719A2B99E900FCC12573AE00327C0C/\\$file/Flexicurity_2007.pdf](http://www.lo.se/home/lo/home.nsf/unidView/E7719A2B99E900FCC12573AE00327C0C/$file/Flexicurity_2007.pdf) och Niels Paarup-Petersen, En bro till arbetsmarknaden – det danska studentmedarbetarsystemet, Svenskt Näringsliv, februari 2010 http://www.svensktnaringsliv.se/multimedia/archive/00021/Rapporten__En_bro_ti_21094a.pdf

Den verkliga arbetslösheten bland ungdomar

Det är viktigt att notera att de tal som vi hittills har återgett handlar om ”öppen arbetslöshet” bland ungdomar. Ordvalet antyder att det finns arbetslöshet som inte är öppen, utan dold.

För att få en uppfattning om den verkliga ungdomsarbetslösheten måste man lägga ihop den öppna och den dolda arbetslösheten.²⁵ Inledningsvis ska vi redovisa var den dolda arbetslösheten finns i statistiken över arbetskraften och ungdomsbefolkningen.

Det är nog ogörligt att skapa en total och helt tillförlitlig bild av den dolda arbetslösheten. Hur ska man veta om en individ som inte sökt arbete under de senaste fyra veckorna – vilket är ett av kriterierna för att räknas som öppet arbetslös – bara gjort ett tillfälligt uppehåll efter en lång jobbsökarperiod eller om vederbörande är helt tillfreds med en arbetsfri tillvaro?

Vår ambition är därför inte att ge en fullständig bild, utan bara att komplettera den officiella arbetslöshetsstatistiken med de största och mest påtagliga formerna av dold arbetslöshet bland ungdomar.

---

²⁵ Det gäller naturligtvis även arbetslösheten såväl för andra grupper, till exempel invandrare som för helheten. Någon sådan undersökning har vi dock inte gjort för andra grupper.

Kort om statistiken

Statistiska Centralbyrån använder följande klagörande diagram för att visa hur dess uppgifter om arbetsmarknaden är organiserade.

Gruppen "ej i arbetskraften" omfattar till exempel pensionärer, hemarbetande, långvarigt sjuka utan arbete och medverkande i vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder som räknas som studier. Dessa räknas alltså inte som arbetslösa.

Arbetskraften består av sysseisatta och arbetslösa. Sysseisatta är sådana som har ett arbete antingen som anställda eller som företagare. Arbetslösa är sådana som både sökt arbete under viss tid före undersökningen och därtill står till förfogande för ett arbete om det kommer ett jobb-erbjudande.

När SCB med ett procenttal anger vilken arbetslöshet som råder avses de arbetslösa som andel av dem som befinner sig i arbetskraften.

De sysseisatta indelas i sin tur i sådana som är på arbetet när arbetskraftsundersökningen genomförs och sådana som är frånvarande från arbetet, till exempel på grund av någon sorts ledighet.

Människor i arbetsmarknadsåtgärder som räknas som sysselsättning

Som ett led i bekämpningen av arbetslösheten genomför Arbetsförmedlingen ett stort antal så kallade åtgärder som på ett eller annat sätt antas göra det lättare för de inblandade personerna att hitta jobb – eller i varje fall hålla dem borta från arbetslöshetsstatistiken. En del av dessa åtgärder jämföras nämligen i statistiken med sysselsättning, medan andra räknas som arbetslöshet.

Till de insatser som räknas som jobb hör till exempel start av näringsverksamhet, friårsledighet (fanns tidigare, men är nu borttaget), arbete med stöd och nystartsjobb.

Vi anser att personer som befinner sig i sådana program bör räknas som arbetslösa eftersom de inte hade befunnit sig där om de haft ett vanligt arbete.

Latent arbetssökande

Så här skriver SCB om arbetskraftsundersökningarna: ”Latent arbetssökande ingår i ’ej i arbetskraften’ och består av personer som velat och kunnat arbeta i referensveckan [alltså den vecka då arbetskraftsundersökningen genomfördes; författarnas anmärkning] men inte sökt arbete.”

Vi menar att det faktum att en arbetslös som vill ha jobb av någon anledning inte sökt arbete inte gör vederbörande mindre arbetslös.

Undersysselsatta

SCB: ”Undersysselsatta omfattar personer som är sysselsatta men som arbetar mindre än de skulle vilja göra och som hade kunnat börja arbeta mer under referensveckan eller inom 14 dagar från referensveckans slut.”

Undersysselsatta är alltså ett slags deltidsarbetslösa. Vad man inte vet är exakt hur deras tid fördelar sig mellan sysselsättning och arbetslöshet. I tabellen nedan har vi antagit att arbetslösheten bland de undersysselsatta räknat i heltidsekvivalenter motsvarar en tredjedel av de undersysselsatta.

Sjukskrivna och förtidspensionerade av arbetsmarknads-skäl som inte ingår i arbetskraften

Den stora svårigheten är att avgöra hur stor del av de sjukskrivna och förtidspensionerade som ska betraktas potentiellt arbetsföra och därmed som dolt arbetslösa. Det finns inga säkra undersökningar om hur många av de sjukskrivna och förtidspensionerade som skulle kunna arbeta. Det finns ett antal utredningar med mer eller mindre övertygande svar på frågan. Vi har valt att följa en utredning från Socialstyrelsen från 2005 som anger att uppemot 60 procent av de sjukskrivna och förtidspensionerade skulle kunna återgå i arbete ifall de kunde ändra något i sin arbetssituation.²⁶ Men för att inte anklagas för överdrift har vi räknat inte med 60 procent, utan med 50 procent.

Det finns emellertid ett annat metodproblem, nämligen att avgöra vilka sjukskrivna som man ska räkna procent på. Sjuka kan förekomma både inom arbetskraften, och kallas då tillfälligt frånvarande, och utanför arbetskraften. Det är svårt att avgöra om den som är sjuk men har ett jobb i verkligheten ingår i utanförskapet eller om hon bara är förkyld. Vi har därför försiktigtvis undantagit alla tillfälligt frånvarande från gruppen dolt arbetslösa. De sjukskrivna

---

²⁶ Försäkringskassan analyserar (2005:5), Sjukskriven i onödan?, Stockholm

och förtidspensionerade som kan vara dolt arbetslösa har vi antagit bara kunna existera bland dem som befinner sig utanför arbetskraften. I nedanstående tabeller har vi alltså betraktat hälften av de sjukskrivna utanför arbetskraften som dolt arbetslösa.

En viktig metodfråga

Av ovanstående fyra grupper räknas två som tillhöriga arbetskraften och två – latent arbetssökande och sjukskrivna med ovanstående definition – som ej tillhöriga arbetskraften. Om man nu, som vi, hävdar att vissa som inte tillhör arbetskraften i själva verket är arbetslösa och skulle kunna jobba så hävdar man ju därmed också att de i verkligheten tillhör arbetskraften. Det innebär att man måste justera den i den officiella statistiken angivna arbetskraften när man räknar ut verklig arbetslöshet och andra intressanta saker. Det har vi gjort i vidstående tabell.

Tabell 3 Total arbetslöshet, antal och i procent av ungdomar (15-24 år) i mars respektive år; källor: AKU och Arbetsförmedlingen				
	2006		2010	
	Antal (1000)	procent av officiell arbetskraft	Antal (1000)	procent av officiell arbetskraft
<i>Gruppen</i>	1129,3	220,6	1243,5	211,8
Arbetslöshet				
Öppen arbetslöshet	125	24,4	164,3	28
I åtgärder som räknas som syssel- sättning (april respektive år)	5,5	1,1	6,4	1,1
Latent arbetsökande	64,9	12,7	78,6	13,4
Undersysselsättning	23,2	4,5	30,2	5,1
Sjukskrivna och förtidspensionere- rade av arbetsmarknadsskäl som inte ingår i arbetskraften	5,4	1,1	6,1	1
Total arbetslöshet	224	43,7	285,6	44
<i>Arbetskraft</i>				
Officiell arbetskraft	512	100	587,2	100
Latent arbetsökande samt sjuk- skrivna och förtidspensionerade av arbetsmarknadsskäl som inte ingår i arbetskraften	70,3	13,7	84,7	14,4
Justerad arbetskraft	582,3	113,7	671,9	114,4
<i>Justerad total arbetslöshet (total arbetslöshet/justerad arbetskraft)</i>	38,5 procent		42,5 procent	

Stiftelsen Den Nya Valfärden lät nationalekonomen Esra Karaya inför valet 2006 räkna ut hur den verkliga ungdomsarbetslösheten (och den verkliga arbetslösheten bland invandrare) såg ut.²⁷ Karakaya kom fram till att den verkliga arbetslösheten bland ungdomar förmodligen var mycket högre än den officiella. När Den Nya Valfärden uppdaterade hennes undersökning, i enlighet med tabellen ovan, visar det sig, tyvärr inte förvånande, att mönstret återkommer. Den verkliga ungdomsarbetslösheten år 2010 är sålunda drygt 50 procent högre än den officiella.

²⁷ Karakaya, Esra, Ole, dole, arbetslös – nästan tre av tio ungdomar 16 – 24 saknar jobb, Den Nya Valfärden, 2006

Ungdomsarbetslösheten hotar att bita sig fast

Ungdomsarbetslösheten är problematisk inte bara därför att den är så mycket högre än den allmänna arbetslösheten (oavsett om vi talar om den öppna eller den totala arbetslösheten), utan också därför att risken blir så mycket högre för ungdomar i långvarig arbetslöshet att de fortsatt i livet blir utanför arbetsmarknaden. Forskaren Anna Angelin, vid Lunds universitet har i sin doktorsavhandling om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande hos unga vuxna, visat att drygt var tionde person som är långvarigt arbetslös och/eller socialbidragsberoende i den tidiga 20-årsåldern även är det tio år senare. En person som är marginaliserad i 20-årsåldern löper 6–7 gånger större risk att också vara det senare i livet jämfört med en jämnårig som fått in en fot på arbetsmarknaden.²⁸

Ungdomsarbetslösheten i Sverige har sålunda etablerat sig på en mycket högre nivå än i jämförbara länder i vår omvärld. Enligt siffrorna om den öppna ungdomsarbetslösheten är idag mer än var fjärde ungdom arbetslös. Ser man till den totala arbetslösheten, med den dolda arbetslösheten inräknad, kan det handla om att mer än fyra av tio unga personer i åldrarna 15–24 år är arbetslös.

---

²⁸ ”Drygt en av tio kvarstod dock i den långvarigt marginaliserade livssituation de befunnit sig i alltsedan 1990-talets krisår. Avhandlingen visar även på ett tydligt samband mellan tidig marginalisering och senare marginalisering. De tidigt utsatta har sex till sju gånger så hög risk för att vara arbetslös och/eller få sin försörjning genom socialbidrag när de närmar sig 30 års ålder jämfört med de som inte var långvarigt marginaliserade vid 19–21 års ålder.” Anna Angelin, *Den dubbla vanmaktens logik En studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna*, Lund Dissertations in Social Work 38, Lund 2009, s 105.

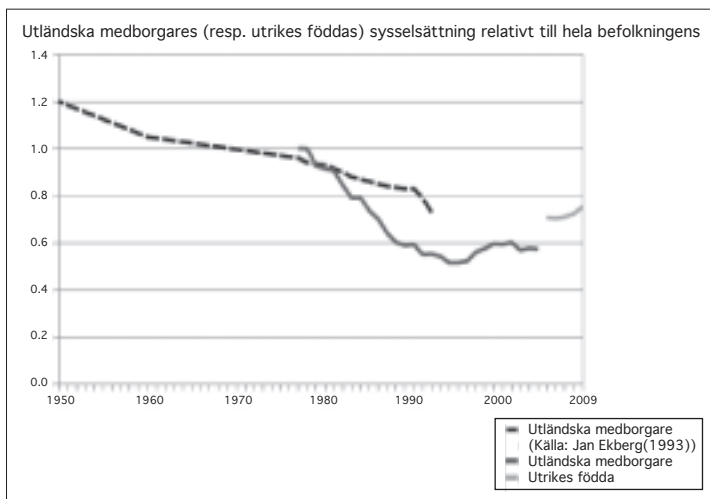

Arbetslöshet bland invandrare

Det går allt sämre för invandrarna

Oavsett om man tittar på tal för arbetslösheten, för deltagandet i arbetskraften, för sysselsättningen eller för andelen i arbete är invandras situation avsevärt sämre än inföddas i Sverige. Och det är inte bara så att invandrarna ligger sämre till, dessutom försämras deras situation gradvis över tiden, både jämfört med sig själva och jämfört med hela befolkningen.²⁹

I nedanstående diagram visas utländska medborgares sysselsättningsfrekvens i förhållande till totalbefolkningens sysselsättningsfrekvens och hur denna relation har ändrats över tiden.³⁰

²⁹ I detta avsnitt har vi inte, som i det föregående, räknat fram den dolda arbetslösheten, utan nöjt oss med att följa officiell statistik.

³⁰ Denna graf liksom följande baseras på egna beräkningar med utgångspunkt i AKU när inget annat anges. Grafen har även Jan Ekberg, Geografisk och socioekonomisk rörlighet bland invandrare, Stockholm 1993, s 67 som källa.

Det sker ett brott i redovisningen år 2005, beroende på att man i statistiken därefter byter begreppet ”utländska medborgare” mot ”inrikes födda” (och således inkluderar naturaliserade svenska medborgare) – detta för att anpassa statistiken till OECD-standard. Det som ser ut som en ”förbättring” år 2005 är alltså inte någon förbättring utan resultatet av en omläggning av statistiken. Förklaringen till att kurvan flyttas är att naturaliserade medborgare i allmänhet uppvisar högre sysselsättning än utländska medborgare. (Detta brott i redovisningen förekommer också i några av de övriga illustrationer som vi har med längre ned i denna text. Även där finns anledning till denna reservation.)

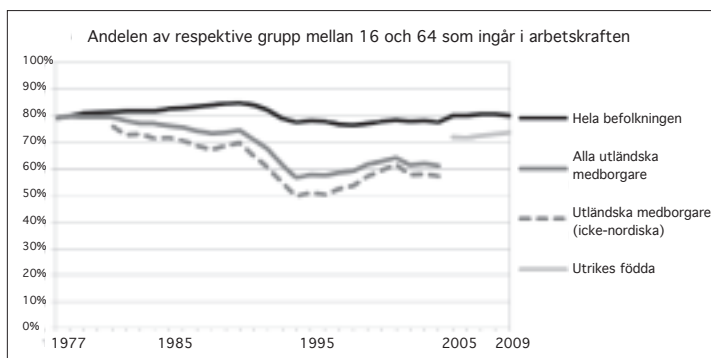
Bilden av invandrarnas utanförskap på arbetsmarknaden har inte alltid varit negativ i Sverige. Förvärvsfrekvensen bland invandrare mellan 1950- och 1970-talen var till och med högre än för den övriga befolkningen. (Kvoten 1,2 för år 1950 betyder att förvärvsfrekvensen var 20 procent högre än för befolkningen som helhet.) Från slutet av 1970-talet blev invandrarnas förvärvsfrekvens lägre än för den övriga befolkningen. Sedan sjunker kvoten drastiskt och stannar på en mycket lägre nivå.

Att en immigrantbefolkning har högre sysselsättning än den övriga befolkningen i allmänhet, som i fallet med Sverige till mitten av 1970-talet, är inte förvånande, utan vad man kan vänta sig. Dels är andelen i arbetsför ålder rimligen högre bland dem som invandrar än bland befolkningen i genomsnitt, dels är migranternas ekonomiska situation ofta sådan att behöver arbeta mer än snittbefolkningen. Men dessa normala förhållanden fungerar alltså numera inte på det förväntade sättet i Sverige.

Allt färre står till arbetsmarknadens förfogande

En förklaring till den negativa utvecklingen för invandrare är att den andel som ingår i arbetskraften sjunker över tiden. För att man över huvud taget ska kunna få ett arbete krävs ju att man ingår i arbetskraften, vilket man inte gör om man inte söker jobb, om man studerar, om man är långtidssjukskriven eller pensionär, om man är hemarbete eller av något annat skäl inte ställer sig till arbetsmarknadens förfogande.

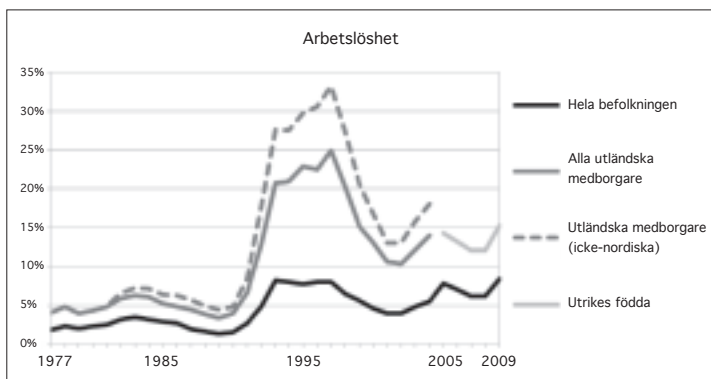
Som framkommer av kurvorna nedan låg andelen utlandsfödda i arbetskraften i Sverige på ungefär samma höga nivå som för infödda i slutet av 1970-talet, på cirka 80 procent. Sedan dess har skillnaderna mellan utlandsfödda och infödda ökat kraftigt. Icke-nordiska utländska medborgare står till mindre än 60 procent till arbetsmarknadens förfogande.

Allt fler arbetslösa

Men bara för att man ingår i arbetskraften behöver man inte vara sysselsatt. Man kan vara arbetslös också. För nästan hela den redovisade perioden ser vi att invandrades arbetslöshet, oavsett om det rör sig om utländska medbor-

gare i jämförelse med svenska medborgare eller utlandsfödda i jämförelse med infödda, är markant mycket högre än de svenska medborgarnas respektive de som är infödda i Sverige. Dessutom utvecklas invandrarnas arbetslöshet på ett mer negativt sätt. Detta bekräftas av en annan kurva där vi redovisar den totala arbetslöshetens utveckling sedan 1977 med arbetslösheten för invandrare, definierad på några olika sätt.

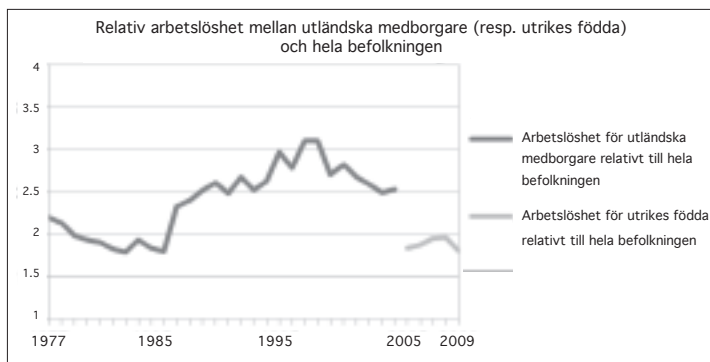

Vi ser av grafen ovan att de icke-nordiska invandrargruppernas arbetslöshetstal började avvika kraftigt från den generella arbetslösheten för invandrare mot slutet av 1980-talet, och kom att nå nivåer över 30-procent i slutet av 1990-talet.

Under krisåren i början av 1990-talet skjuter arbetslösheten upp för alla de redovisade grupperna, men som framgår av tabellen ökar gapet än mer mellan invandrades arbetslöshet och den totala arbetslösheten under denna specifika period. Samma mönster skymtar också efter år 2000 och efter år 2008, då arbetslösheten bland utlandsfödda går upp snabbare än bland infödda. Såväl i början av 1990-talet, som i början av 2000-talet som under krisen 2008,

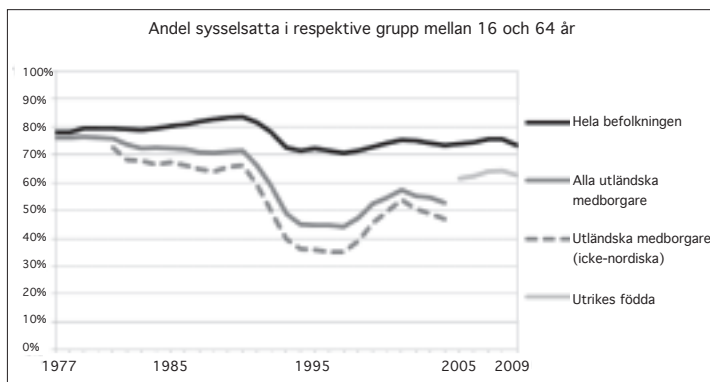
ser vi alltså det tidigare omtalade mönstret att arbetslösheten för invandrare tenderar att stiga mer än arbetslösheten i allmänhet.

I nedanstående diagram visas samma sak, nämligen att invandrarna är mer arbetslösa än hela befolkningen och att klyftorna ökar.

Linjerna visar hur många gånger högre arbetslösheten är för respektive grupp jämfört med hela befolkningen (inklusive naturaliserade medborgare).

Konsekvensen blir att invandrarna har lägre sysselsättningsgrad och att deras sysselsättningsgrad dessutom försämras över tiden.

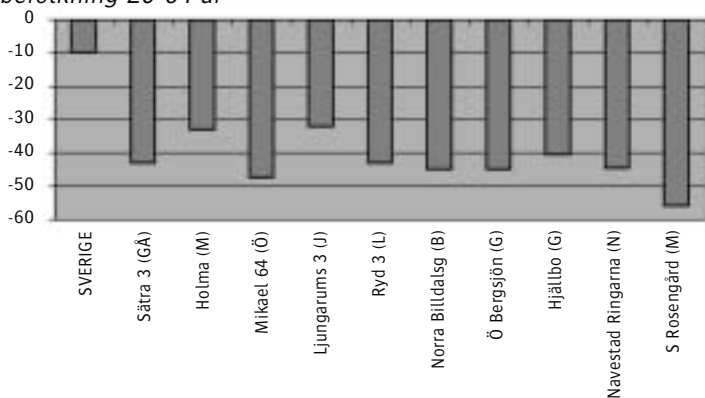
Till saken hör att en del av de sysselsatta i själva verket är engagerade i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Här är invandrarna överrepresenterade. Klyftan mellan invandrarna och totalbefolkningen vad gäller självförsörjning är därför större än vad diagrammet visar.

Sammanfattningsvis kan man hävda att invandrarna i lägre utsträckning än totalbefolkningen står till arbetsmarknadens förfogande och att de som faktiskt gör det i större utsträckning än totalbefolkningen är arbetslösa och att båda dessa klyftor vidgas med tiden.

Det är värst i utanförskapsområdena

Den mörka bilden är särskilt dystert i invandrartäta bostadsområden, vilket visades i en rapport som ekonomhistorikern Mauricio Rojas tog fram för en rapport för Folkpartiet år 2004. Av den framgick att i många invandrartäta områden minskade sysselsättningen mellan 3,3 och 5,8 gånger mer än i landet i allmänhet under perioden 1990 till 2002.

Procentuell sysselsättningsminskning mellan 1990 och 2002, befolkning 20-64 år*

* Versalerna inom parantes betyder: GÅ: Gävle, M: Malmö, Ö: Örebro, J: Jönköping, L: Linköping, B: Borås, G: Göteborg, och N: Norrköping

Så här kommenteras utvecklingen i rapporten:

Denna enorma komparativa sysselsättningsminskning sammanfattar på ett slående sätt den process som har lett till ett utanförskap som allt mer fördjupas från konjunkturcykel till konjunkturcykel. De utsatta bostadsområdena drabbas mycket hårdare av konjunkturedgångarna för att sedan återhämta sig mycket långsammare än resten av landet. På det viset har utanförskapt förvärrats trendmässigt under lång tid, för att nu nå extrema proportioner.³¹

Sverige bland de sämsta länderna

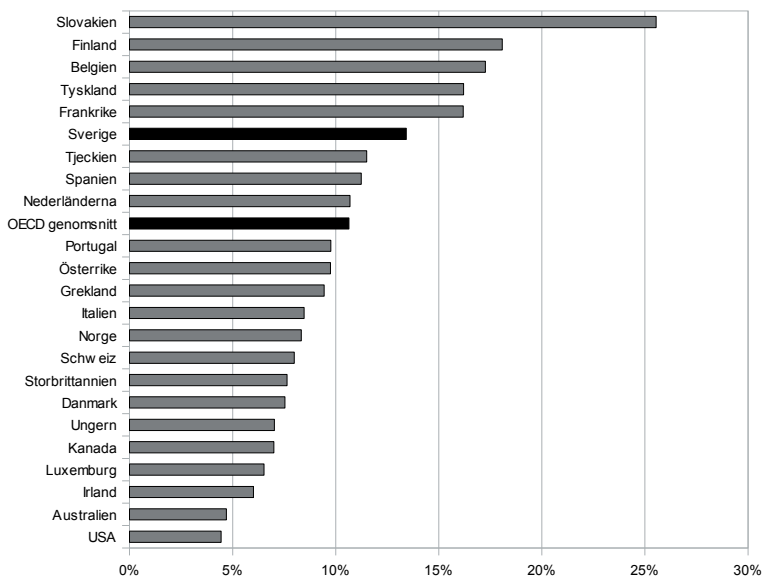
Tyvärr kan vi inte trösta oss med att situationen skulle vara lika dålig eller sämre i andra länder. Sverige ligger ganska illa till vid en internationell jämförelse med högre arbetslöshet bland utlandsfödda än OECD-snittet, vilket diagrammet på nästa sida, som är det senaste som är tillgängligt, visar.³²

---

³¹ Folkpartiet, Utanförskapets karta. En kartläggning av utanförskapet i Sverige, 041205, s 19 f.

³² OECD Factbook 2009: Economic, Environmental and Social Statistics – ISBN 92-64-05604-1

Arbetslöshet för utrikes födda 2006 i OECD länder

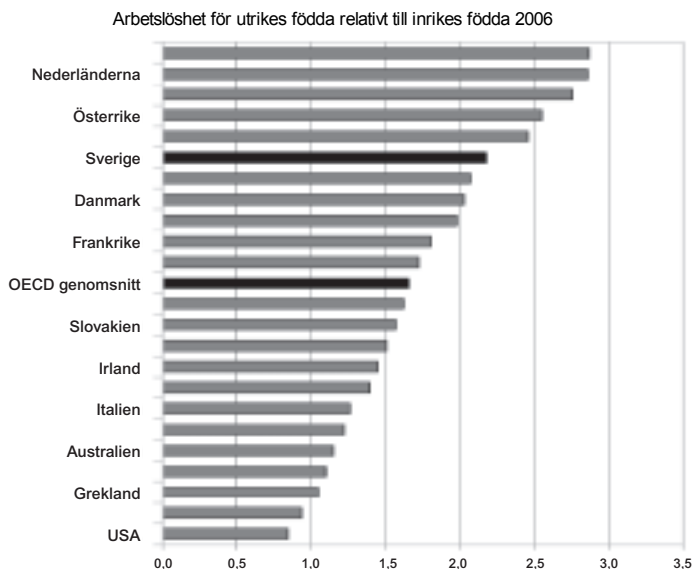

Som framgår var OECD-snittet för arbetslöshet bland utlandsfödda strax över 10 procent år 2006 (10,6). Sverige låg över 13 procent (13,4), alltså på mer än 25 procent över snittet av OECD. Vi har inga aktuella siffror för alla dessa länder, men i beaktande av att arbetslösheten i Sverige i oktober 2009, säsongrensat, låg på 9,1 procent totalt att jämföra med 6,6 procent i slutet av 2006³³, kan vi befara att arbetslösheten bland utlandsfödda i Sverige också hade stigit lika mycket proportionellt, om inte ännu mer, eftersom arbetslösheten för invandrare tenderar att stiga mer än arbetslösheten för infödda i samband med att den allmänna arbetslösheten går upp.

³³ <http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Arbetsmarknad/Arbetsloshet/Arbetsloshet/>

Även när det gäller kvoten mellan arbetslöshet för invandrare och arbetslöshet för befolkningen som helhet ligger Sverige illa till, vilket framgår av nedanstående diagram.³⁴

Som framgår ligger Sverige en bra bit över snittet av OECD-länderna i denna jämförelse, på en kvot på 2,2 mot ett snitt av 1,6. Arbetslösheten bland utlandsfödda i Sverige var alltså mer än dubbelt så hög, eller i procenttermer nästan 120 procent högre, i jämförelse med infödda. De svenska förhållandena är i detta avseende snarlika dem som de andra nordiska länderna uppvisar. Klassiska invandrarländer som Kanada och Australien visar å sin sida mycket liten skillnad

³⁴ Förhållandet mellan utlandsföddas och inföddas arbetslöshet visas här som en kvot. Kvoten 1 betyder att grupperna har samma arbetslöshet. En kvot över 1 innebär att utlandsföddas arbetslöshet är högre än inföddas. En kvot under 1 innebär tvärtom att de inföddas arbetslöshet är högre än de utlandsföddas. OECD Factbook 2009: Economic, Environmental and Social Statistics – ISBN 92-64-05604-1

i arbetslöshet mellan infödda och utlandsfödda och USAs kvot är till och med så låg som 0,8. Arbetslösheten var i USA alltså högre för infödda (5,3 procent) än för utlandsfödda (4,4 procent).

Angrepp på räddningspersonal i problemförorter

Svenska kravaller under ett halvt århundrade

Sedan drygt tio år tillbaka har en helt ny typ av våldsbrott kommit att rapporteras allt mer frekvent från olika delar av landet, främst från invandrartäta förorter i de större städerna: sten- eller flaskkastning mot utryckningsfordon och utryckningspersonal av skilda slag, mot ambulanser och brandbilar, mot ambulanspersonal och brandmän. Många gånger tvingas räddningspersonal att kräva poliseskort när de arbetar i särskilt riskabla områden.

Dessa händelser har ofta varit sammankopplade med attacker mot poliser i samma områden men har många gånger trappats upp och kommit att rikta sig mot alla slags utryckningsfordon och mot alla slags uniformerad räddningspersonal.

Att poliser attackeras av folksamlingar i samband med tjänsteutövning är i sig inget nytt inslag i den svenska samhällsbilden. Det har tidigare främst förekommit i samband med demonstrationer eller manifestationer som urartat eller i samband med så kallade ”ungdomsupplopp” i stadskärnorna. Så var exempelvis fallet vid kravallerna i Kungsträdgården sommaren 1987 och under ”Göteborgskravallererna” år 2001.

Men även långt tidigare än så finns det uppgifter om liknande händelser: kravallerna i Berzelii Park i Stockholm

sommaren 1951, då ungdomsgrupper som bråkade sinsemellan, förenade sig mot den ingripande polisstyrkan och attackera den istället, nyårskravallerna i Stockholm 1957, Hötorgskravallerna i Stockholm 1965 då polisen sökte ingripa mot en stor grupp ”mods” på Konserthusets trappa, kravallerna på Götaplatsen i Göteborg samma år, som var en parallellhändelse till Hötorget, almstriden i Kungsträdgården 1971, husockupationerna i Stockholm och Göteborg under 1970-talet, Kungstorgsockupationen i Göteborg 1976, ungdomskravallerna i Malmö 1982, upploppen med fotbollshuliganer i svenska städer under 1990-talet, våldsgruppen ”Kommando Gudrun Schyman” i Västerås och deras angrepp på polis 1994 och kravaller på Hultsfredsfestivalen 1995.

De moderna kravallernas särdrag

Det finns emellertid några väsentliga skillnader mellan dessa tidigare angrepp på polisstyrkor och det senaste årtiondets kravaller. Den första skillnaden är attackernas lokalisering – nämligen inte i städernas centra, utan i storstädernas invandrartäta förorter.

Den andra skillnaden är attackernas upptrappning. Inte i något tidigare sammanhang finns uppgifter om att också räddningspersonal från sjukvård eller brandkår skulle ha angripits i någon nämnvärd omfattning.

Det första större dokumenterade angreppet på räddningspersonal härrör från diskoteksbranden på Hisingen i Göteborg år 1998, då 63 ungdomar omkom i en anlagd brand. Under räddningsarbetet utsattes såväl brandmän, sjukvårdspersonal som poliser för hot och våld av frustrerade ungdomar som tyckte att man inte gjorde tillräckligt för

att rädda deras kamrater.³⁵ Så här kommenterar Läkartidningen:

...episoder av verbala hot och även fysiskt våld i form av slag och sparkar, där en i personalen åsamkades en revbensfraktur. Vid ett annat tillfälle tvingades en läkare att fortsätta återupplivningsåtgärder på en avlidna patient och förlorade därmed viktig tid i försöken att rädda andra. En ledande befattningshavare i räddningsstyrkan som kommunicerade via radio i ett av fordonen anklagades för att gömma sig och undvika ansvar. Flera polismän anklagades för att håna anhöriga.³⁶

En viktig förklaringsfaktor för våldet mot räddningspersonal i samband med räddningsarbetet i Göteborg 1998 är den frustration och hjälplöshet som anhöriga eller åskådare kan uppleva i närheten av en skadeplats. Deras reaktioner kan i vissa fall försvåra räddningsinsatser. Men många av de attacker som på senare år har utförts mot räddningspersonal bär inga spår av sådan frustration. I stället företer attackerna tydliga tecken på överlagda angrepp, där tillvägagångssättet är att först anlägga en brand i ett soputrymme, en sopcontainer eller en återvinningsstation och därefter angripa de brandmän som anländer till platsen.

---

³⁵ Räddningsverket, Brandkatastrofen i Göteborg 981029, Karlstad 1999, s 36.<http://www2.msb.se/Shopping/pdf/12130.pdf>

³⁶ Peter Tarnow & Jean Cassuto, "Beredskap för det oväntade – lärdomar från brandkatastrofen i Göteborg", Läkartidningen, Nr 4, 2005, ss 206 - 213, s 209.

http://www.lakartidningen.se/old/content_0504/pdf/206_213.pdf

Detta tillvägagångssätt har medfört att polis åker ut i förväg för att kontrollera att brandplatsen är säkrad, med följd att utryckningen försenas. Men inte ens i sådana situationer har brandpersonalen alltid varit förskonad från attacker. Henrik Persson på Jägersros brandstation i Malmö berättar om utryckningar till Herrgården i förorten Rosengård: ”Vi har haft tillfällen när vi kommit ut på platsen och vi har fått tydliga signaler om att det är hur lugnt som helst och det finns ingen människa i närheten och kört fram. En minut senare så har det välut 30–40 ungdomar med stenar, bildäck och glasflaskor i händerna.”³⁷

Tillvägagångssättet är inte unikt för Malmö. När brandmännen i nattskiftet vid Kortedala brandstation, Göteborg, den 28 augusti 2009 fick larm om en skolbrand, reagerade de på att det inte fanns några åskådare på plats när de släckte branden. Innan brandbilen hann lämna skolan, kom larm om en brand i en container i samma område. På vägen passerade de en gångbro, från vilken några ungdomar kastade tre större stenar på brandbilen, varav en träffade taket och en annan sten, på 5,6 kilo, åkte in genom framrutan, slog sönder delar av instrumentpanelen och träffade föraren av brandbilen, som tappade medvetandet under några sekunder. Två andra brandmän skadades också.³⁸

Attacker som stenkastning mot räddningsfordon riskerar givetvis inte bara att skada räddningspersonalen utan också de människor som man försöker undsätta. Utryckningar som försenas på grund av inväntad poliseskort, för-

---

³⁷ SR Ekot, 090515. <http://mobil.sr.se/site/index.aspx?artikel=2836630>
<http://mobil.sr.se/site/index.aspx?artikel=2836630>

³⁸ Per Larsson, ”Sten genom framrutan skadade tre brandmän”, Tjugo-fyra7, September 2009, s 3.

störda utryckningsfordon, räddningspersonal som inte kan arbeta effektivt sätter andra människoliv i fara. Hösten 2009 i Malmö angreps ambulanspersonal av stenkastande ungdomar när de skulle hjälpa en hjärtsjuk man. En av sterna förstörde en antenn på ambulansen, vilket ledde till att patientens EKG inte kunde skickas till sjukhuset i förväg. En 15-årig pojke pekades ut av ambulanspersonalen på platsen och kom att åtalas för skadegörelse och ofredande.³⁹

Det handlar återigen om utanförskapsområdena

Någon nationell statistik om hur vanligt det är med hot och våld mot personal inom de olika räddningstjänsterna finns inte, vilket också Brandmännens Riksförbund konstaterar⁴⁰. Enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap utförs cirka 100 000 räddningsinsatser per år i Sverige, och det är givetvis mycket få tillfällen som attacker av det här slaget inträffar. Men ett mönster är mycket tydligt – attackerna äger med mycket stor majoritet rum i så kallade miljonprogramområden och då i miljonprogramområden som också präglas av stora sociala problem.

Under de senaste tio åren har stenkastning, flaskkastning, attacker med smällare och liknande händelser mot polis, ambulanspersonal och brandmän rapporterats från områ-

---

³⁹ Dagens Medicin, "Ungas stenkastning mot ambulans slutar i rätten" 100308.

<http://www.dagensmedicin.se/nyheter/2010/03/08/15-aring-atalad-forstensk/index.xml>

⁴⁰ <http://www.brandfacket.se/templates/BRFArticle.aspx?id=535>. Brandmännens Riksförbund inledde i mars 2010 "ett försök till att kartlägga omfattningen av våldsituationer runt om i Sverige" genom rapportering till organisationens hemsida: <http://www.brandfacket.se/templates/BRFForm.aspx?id=536>

den som Rinkeby och Tensta i Stockholm, Rosengård i Malmö, Hisingen, Frölunda, Tynnered, Hjällbo, Bergsjön, Kungälv, Lerum i och runt Göteborg, Ödåkra i Helsingborg och från förorter till Landskrona, Kristianstad och Uppsala.

De orter och områden som här handlar om återkommer också i de uppmärksammade rapporter, ”Utanförskapets karta” som Folkpartiet började ställa samman år 2004 med hjälp av ekonomhistorikern Mauricio Rojas, och som har publicerats i uppdaterade versioner åren 2006 och 2008.

I rapporterna har man tittat på tre variabler, sysselsättningsnivån, skolresultaten och valdeltagandet i kommunvalen. För att ett område skall betecknas som ett utanförskapsområde har kriteriet satts att sysselsättningen skall ligga under 60 procent och att antingen skolresultaten eller valdeltagandet skall ligga under 70 procent. Med skolresultaten syftar man på andelen ungdomar som klarade av kunskapsmålen i skolan, alltså gick ut nionde klass med betyg i minst 16 ämnen. I studien har man eliminerat alla områden som inte kan betraktas som typiska bostadsområden (industriområden eller glesbefolkade områden) och eliminerat områden med högt studentboende för att korrigera för missvisande siffror.

Enligt definitionerna ovan har antalet sådana utanförskapsområden ökat enligt följande. (Vad som hänt sedan 2006 är okänt eftersom ingen uppföljning av studierna genomförts.)

År	Antal utanförskapsområden
1990	3
2002	128
2003	151
2004	155
2006	156

Det sammanlagda antalet boende i dessa 156 utanförskapsområden uppgick till närmare en halv miljon människor (493 070) år 2006, alltså drygt var tjugonde invånare i Sverige. Sex utanförskapsområden i storstäderna hade över 10 000 invånare vardera: i fallande ordning Södra Rosengård i Malmö, Husby i Stockholm, Nydala i Malmö, Alby i Botkyrka, Möllevången i Malmö och Norsborg i Botkyrka.⁴¹

Av invånarna i utanförskapsområdena 2006 var 44,9 procent födda utanför Sverige och av dessa utlandsfödda var 56,1 procent födda utanför Europa. I de 20 mest utsatta områdena var 57 procent utlandsfödda, varav 64 procent utanför Europa. Rapporten kunde också konstatera att de utlandsföddas andel av befolkningen i utanförskapsområdena utgjorde en växande majoritet.⁴²

I 2006 års utanförskapsområden var 50,8 procent av invånarna sysselsatta, jämfört med 79,1 procent i hela landet. Vad gäller skolresultaten var det 40,2 procent av niondeklassarna i utanförskapsområdena som läsåret 2006/2007 gick ut grundskolan utan att klara kunskapsmålen, att jämföra med riksgenomsnittet på 23,9 procent. Och i utanförskapsområdena var valdeltagandet i kommunalva-

⁴¹ Folkpartiet, Utanförskapets karta 080708, s 16.

⁴² Folkpartiet, Utanförskapets karta 080708, s 17.

let 2006 på 60,4 procent, jämfört med 79,4 procent i landet som helhet.⁴³

För att få en bild om hur dessa tre utanförskapsvariabler samvarierade med invånarnas ekonomiska situation tog man också fram statistik angående förvärvsinkomsterna och hur många av ett områdes invånare som hade förvärvsinkomster som understeg halva medianvärdet för förvärvsinkomsterna i landet som helhet. Medianvärdet av förvärvsinkomsterna år 2006 låg på 254 616 kronor per år och halva medianvärdet blev därmed 127 258 kronor. I utanförskapsområdena levde 47,3 procent av åldrarna mellan 20 och 64 år under detta halva medianvärde, vilket betyder att deras inkomster understeg 11 000 kronor i månaden. Motsvarande andel för hela landet var 20,9 procent.⁴⁴

Med utgångspunkt i dessa faktorer – sysselsättning, skolresultat, valdeltagande och förvärvsinkomster gjordes ett sammanvägt index, som gick från 0 till 100 och där 0 innebar att ingen hade sysselsättning, inga barn slutade nionde klass med fullständiga betyg, ingen deltog i kommunalvalet och att ingen hade förvärvsinkomster på mer än de dryga 127 000 per år (som alltså var halv medianvärdet för förvärvsinkomster i landet som helhet år 2006). Talet 100 innebar å sin sida att alla var sysselsatta, alla deltog i kommunalvalet osv.

Genomsnittet för de fyra faktorerna – sysselsättning, skolresultat, valdeltagande och förvärvsinkomster – för hela landet blev ett indextal på 78,4 procent. På nästa sida har vi listat de 20 av de 156 ”utanförskapsområdena” som hade sämst indextal:

---

⁴³ Folkpartiet, Utanförskapets karta 080708, s 10.

⁴⁴ Folkpartiet, Utanförskapets karta 080708, s 11.

Rang- ordning	Samman- vägt index Rikssnitt	Kommun	Utanför- skaps- område	Syssel- sättning Rikssnitt	Valdel- tagande Rikssnitt	Skolresultat Rikssnitt	Inkomst Rikssnitt
1	78,4 35,2	Malmö	Södra Rosengård	79,1 30,0	79,4 53,0	76,1 29,1	79,1 28,8
2	39,0	Göteborg	Östra Bergsjön	37,0	45,2	34,7	39,0
3	41,4	Malmö	Norra Rosengård	44,7	46,8	23,2	51,1
4	41,5	Karlskrona	Kungs- marken	33,9	55,7	42,4	33,8
5	42,4	Stockholm	Husby	46,0	49,2	28,3	46,3
6	42,6	Göteborg	Gårdstens- berget	48,5	42,7	26,5	52,8
7	42,7	Göteborg	Hjällbo	39,4	50,7	40,4	40,0
8	42,8	Södertälje	Hovsjö	46,3	50,8	27,3	47,0
9	43,2	Malmö	Sofielund	46,4	48,0	36,5	41,9
10	44,5	Stockholm	Norra Rinkeby	44,8	41,7	44,7	47,0
11	45,0	Göteborg	Hammar- kullen	40,9	53,6	41,0	44,6
12	45,3	Örebro	Vivalla östra	39,3	58,5	42,9	40,5
13	45,4	Stockholm	Norra Tensta	45,5	51,1	39,1	45,9
14	45,6	Stockholm	Södra Rinkeby	43,2	50,5	44,7	44,0
15	46,3	Göteborg	Norra Bis- kopsgården	45,9	50,6	43,5	45,4
16	46,3	Malmö	Holma	42,8	57,5	38,8	46,2
17	46,4	Stockholm	Hjulsta	49,0	49,6	39,1	48,0
18	47,3	Linköping	Ryd 3'	36,7	72,1	52,9	27,5
19	47,9	Trollhättan	Kronogård Norra	50,0	56,7	28,6	56,2
20	48,0	Stockholm	Södra Tensta	44,7	52,1	48,5	46,6

I listan ovan återfinns vi många av de städer och bostadsområden som också återkommer i rapporterna om olika slags attacker mot räddningspersonal och polis. Längre ned i den fullständiga listan hittar vi bostadsområden som Västra Bergsjön, och Lövgärde i Göteborg, Rågsved, Vårby, Västra Flemingsberg, Alby, Fittja och Skärholmen i Stockholm, Heleneholm, Kroksbäck och Nydala i Malmö, samt Ronna i Södertälje. Det finns sålunda en tydligt dokumen-

terad samvariation mellan detta nya slag av våldsbrott och ett växande utanförskap i storstädernas förorter.

Sverige kan inte förmedla sina viktigaste värden till en ny generation

Samtidigt är det viktigt att betona dels att det finns åtskilliga bostadsområden som kan betecknas som utanförskapsområden enligt kriterierna ovan från vilka det aldrig har rapporterats attacker av det slag som vi talar om. Att människor bor i områden med låg sysselsättning, lågt valdeltagande och med dåliga skolresultat eller har låga inkomster innebär inte att de därmed också med något slags social automatik får för sig att attackera räddningspersonal eller accepterar att ungdomarna i området utför sådana attacker.

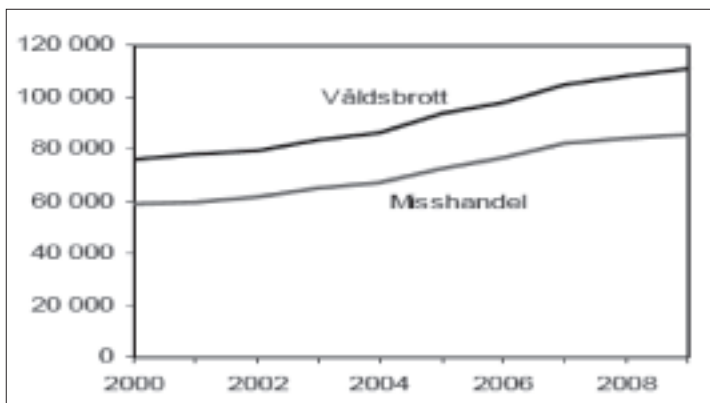
I detta perspektiv blir angreppen på räddningspersonal som sjukvårdare och brandmän är ett tydligt tecken på att Sverige som samhälle har allvarliga problem med att till en ny generation av ungdomar i storstädernas förorter, födda i Sverige och med genomgången svensk skola, överföra en värderingsgrund som länge har varit självklar i de flesta samhällen världen över – att räddningspersonal står ovanför pågående konflikter och att de aldrig får hindras i sitt arbete.

Våldsbrott

Fler polisanmälda brott under årtionden

Enligt Brottsförebyggande rådet, Brå, har antalet anmälda våldsbrott, definierat som mord, dråp, misshandel, våldtäkt, fridskränkning, kvinnofridskränkning samt rån och våld mot tjänsteman, ökat från cirka 78 000 anmälningar

år 2000 till över 111 000 anmälningar år 2009, således med mer än 40 procent. Misshandel står för en mycket stor del av anmälningarna. Under perioden har misshandelsanmälningarna ökat från cirka 60 000 till närmare 86 000, också med drygt 40 procent.⁴⁵

Brå menar att det bara handlar om anmälningsbenägenhet, inte verklig ökning av våldsbrotten

Det är viktigt att notera att dessa tal handlar om anmälda brott. Att anmälningarna ökat betyder inte nödvändigtvis att brottsligheten har ökat, eftersom benägenheten att anmäla brott kan öka även om brottsligheten förblir oförändrad. Enligt Brå är den ökade benägenheten att anmäla våldsbrott den mest rimliga förklaringen till ökningen. Så här besvarar Brå frågan "Ökar våldsbrottsligheten?" på sin egen hemsida:

Under de senaste decennierna har alla typer av polis-anmälda misshandelsbrott ökat kraftigt. Samtidigt vet

---

⁴⁵ Brottsförebyggande rådet, Anmälda brott. Preliminär statistik för år 2009, s 5.

vi från offerundersökningar att de allra flesta misshandelsbrott som allmänheten utsätts för inte kommer till rättsväsendets kännedom. De uppgifter som svenska folket lämnar i dessa studier visar också att utsattheten för misshandel generellt sett inte ökat sedan början av 1990-talet. Det finns dock ett viktigt undantag och det är den tydliga ökning som skett av kvinnor som uppger att de utsatts för våld i arbetet.

Offerundersökningarna visar också att det grövre våld som medför att den utsatte behöver söka någon form av vård inte har ökat. Tillgänglig sjukvårdsstatistik från Socialstyrelsens slutenvårdsregister visar att antalet patienter som skrivits in för att behandlas för en våldsskada inte ökat sedan början av 1990-talet. De flesta våldsskador behandlas dock i öppenvården och här saknas data över tid på nationell nivå.

Mot bakgrund av det som framkommer från framför allt offerundersökningar, men också från sjukvårdsdata och statistik över dödligt våld, förefaller det rimligt att inte tolka den mycket kraftiga ökningen av polisanmälda misshandelsbrott som att allt fler medborgare drabbas av misshandel. Ökningen av misshandelsanmälningar kan, i stället för att ses som ett mått på en ständig utbredning av våldet i Sverige, betraktas som en indikation på att samhället tar våld på allt större allvar och att den misshandel som sker i allt mindre utsträckning går oupptäckt.⁴⁶

---

⁴⁶ http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=4&module_instance=15

Brå förmodar alltså att det ökande antalet våldsanmälningar inte beror på att våldet ökat utan att anmälningsbenägenheten ökat och att brott som tidigare förblev oanmälda nu i stället anmäls.

Fast Brå är inte riktigt säker

Brå erkänner att saken är osäker. På sin hemsida skriver myndigheten: "Några generella undersökningar av förändringar i anmälningsbenägenheten har inte gjorts". Brå har dock undersökt anmälningsbenägenheten för vissa speciella typer av våldsbrott och hävdar att anmälningsbenägenheten för just dessa typer av brott ökat under senare år.⁴⁷ Denna skrivning är från mars 2005 och har inte uppdaterats sedan dess.⁴⁸

När en av författarna tog upp detta sakförhållande i en tidningskolumn våren 2010⁴⁹ bekräftade Brås generaldirektör Jan Andersson det inte fanns tillräckligt bra forskningsunderlag för att uttala sig angående ökad anmälningsbenägenhet och att det tolkningarna av brotts-

---

⁴⁷ Brå, "Anmälningsbenägenhet" http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=55&module_instance=4

⁴⁸ Vilka våldsbrott som det rör sig om där anmälningsbenägenheten har undersökts av Brå framgår inte närmare. På en fråga på e-post från oss i maj 2010 svarade Brå att det handlar om rapporterna "Våld mot kvinnor i nära relationer" från år 2002, "Barnmisshandel" från år 2000, "Våldtäkt – en kartläggning av polisanmälda våldtäkter" från 2005, samt "Våld mot kvinnor och män i nära relationer" men att ingen av dessa rapporter är specialstudier om "just förändringar i anmälningsbenägenhet". Att anmälningsbenägenheten för våldtäkt och annat våld mot kvinnor ökat behöver naturligtvis inte alls betyda att anmälningsbenägenheten för andra typer av våld också ökat.

⁴⁹ Thomas Gür, "Våldet avfärdas på lösa grunder", SvD 100515. http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/valdet-avfardas-pa-losa-grunder_4720095.svd

statistiken kring anmälningar allt för mycket handlade om ”så kallade initiala bedömningar och rena tyckanden”:

Samtidigt håller vi med om att det vore önskvärt med mer och säkrare forskningsunderlag om vilken betydelse förändringar i anmälningsbenägenhet har för tolkningarna av statistiken. I dag handlar alltför mycket om så kallade initierade bedömningar och rena tyckanden utifrån andra uppgifter än stränga empiriska underlag.⁵⁰

Vad som talar mot ”rena tyckanden”

Det finns starka skäl att tro förklaringen om ökad anmälningsbenägenhet just många gånger handlar om ”rena tyckanden” och att det ökade antalet anmälningar av våldsbrott reflekterar en faktisk ökning av antalet våldsbrott.

De ”offerundersökningar” som Brå refererar till är Brås egen Nationella trygghetsundersökning, NTU, som genomförts årligen under perioden 2005–2009. Detta är en urvalsstudie där en stor mängd personer, nära 14 000 stycken, får besvara frågor om de har varit utsatta för ett antal olika typer av brott. Enligt NTU har utsattheten för olika former av våldsbrott inte ökat mellan sedan undersökningarna började⁵¹.

Utöver den osäkerhet vad gäller insamling av information (bl a telefonintervjuer med svårighet att nå de som har hemligt nummer, mobiltelefon eller mobiltelefon på kontantkort och avvägningar för viktning av bortfall och

---

⁵⁰ Brås generaldirektör Jan Andersson om utvecklingen av misshandelsbrott. http://www.bra.se/extra/news/?module_instance=12&id=46

⁵¹ Brottsförebyggande rådet, Nationella trygghetsundersökningen 2009, s 27.

förmodat bortfall) som finns i denna typ av intervjuer⁵², ska man också ta i beaktande att mätperioden är relativt kort om man diskuterar våldsbrottslighetens utveckling över en längre period.

När det gäller vissa brott, till exempel butiksrån, är statistiken rimligtvis mer tillförlitlig eftersom benägenheten att polisanmäla egendomsbrott av detta slag är mycket hög, inte minst därför att det är ett krav från försäkringsbolagens sida.⁵³ Brås egen statistik om hur talen kring anmälda butiksrån och bankrån har utvecklats under det senaste decenniet pekar på en tydlig stegring av dessa brott som alltså inte bara handlar om ökad anmälningsbenägenhet. Enligt Brå har antalet anmälda butiksrån i Sverige gått från knappt 800 år 2000 till närmare 1 200 år 2009, en ökning med över 45 procent.

Rån mot bank och postcenter har hållit sig kring cirka 100 anmälda rån under denna period, möjligen med en viss minskande tendens – år 2009 anmäldes 76 sådana brott, en rejäl minskning från året innan, då 155 sådana rån polis-anmäldes.⁵⁴

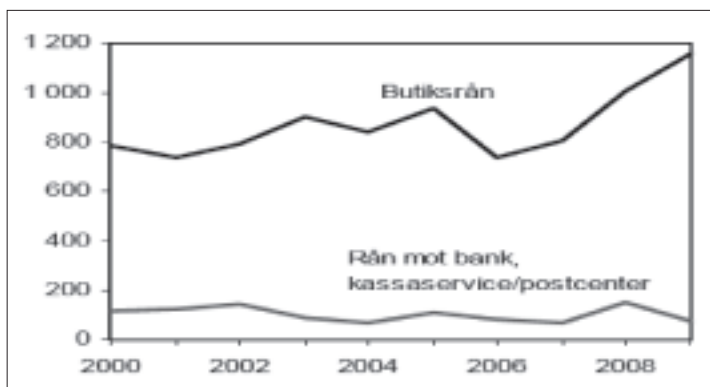
---

⁵² NTU 2009, ss 18 – 22

⁵³ Brå Rapport 2008:12, Brottsoffers benägenhet att polisanmäla brott, s 15.

⁵⁴ Brå, Anmälda brott. Preliminär statistik för år 2009, s 9. I sin tidigare citerade replik uppgav Brås generaldirektör att man också på Brå oroas ”över utvecklingen av de polisanmälda butiksrånen och kommer därför under året att inleda en särskild studie över denna brottstyp, inklusive om polisens utredningar för att klara upp brotten.” http://www.bra.se/extra/news/?module_instance=12&id=46

Statistiken kring anmälda butiksrån styrker således tesen om en ökad våldsbrottslighet i Sverige som inte bara är en fråga om ökad anmälningsbenägenhet.

Internationell statistik sedan trettio år

En internationell offerundersökning som omfattar en betydligt längre period än Brås NTU förstärker denna bild. I undersökningen *Criminal Victimization in International Perspective*, ställs bl a frågan ”Har någon under de senaste fem åren stulit något från dig genom våldsutövning eller genom att hota dig, eller har någon försökt stjäla något från dig?”. Svar redovisas från drygt 30 länder och omfattar perioden 1988 till 2004, och så här ser svaren ut för Sverige (personer som har svarat ja på frågan i procent av befolkningen)⁵⁵:

Sverige

1988	1991	1995	1999	2003–2004
Ingen uppgift	0,3 %	0,5 %	0,9 %	1,1 % ⁵⁶

⁵⁵ Jan van Dijk, John van Kesteren & Paul Smit, *Criminal Victimization in International Perspective*. Key findings from the 2004–2005 ICVS and EU ICS, Tilburg University United Nations Office on Drugs and Crime

Det finns således tydliga indikationer på att våldsbrottsligheten ökar i Sverige och att ökningen av anmälda brott inte bara återspeglar en eventuell ökad benägenhet att anmäla. Det är också något som Brås generaldirektör, Jan Andersson, har medgett i olika sammanhang. År 2007 kunde man sålunda konstatera att antalet anmälda våldsbrott i Sverige sedan 1997 hade ökat med 50 procent. Jan Andersson sade då: ”Våldsbrotten är det stora bekymret, här tror vi att det finns en faktisk ökning av antalet brott.”⁵⁷

Information från sjukvården

Med hänvisning till sjukvårdsstatistik från Socialstyrelsens slutenvårdsregister skriver Brå att ”offerundersökningarna visar också att det grövre våld som medför att den utsatte behöver söka någon form av vård inte har ökat”. Samtidigt

---

(UNODC) and the United Nations Interregional Crime and Justice, Research Institute (UNICRI), Wetenschappelijk Onderzoeken Documentatiecentrum, 2007. http://rechten.uvt.nl/icvs/pdf/files/ICVS2004_05.pdf, s 73f.

Frågan lyder i original: Over the past five years has anyone stolen something from you by using force or threatening you, or did anybody try to steal something from you by using force or threatening force?

⁵⁶ Att brottsligheten ökar i Sverige betyder inte att den ökar i andra länder. Två av våra grannländer, Estland och Finland, uppvisar tvärtom motsatt utveckling med fallande tal för samma fråga. I Estlands fall framgår dessutom att länder med relativt höga tal vad gäller rån och stölder kan minska dem rejält.

Finland

1988	1991	1995	1999	2003–2004
0,7 %	1,0 %	0,5 %	0,6 %	0,3 %

Estland

1988	1991	1995	1999	2003–2004
Ingen uppgift	3,1 %	3,4 %	2,8 %	1,6 %

⁵⁷ Dagens Nyheter, ”Våldsbrotten ökar kraftigt”, 070712.

framhåller myndigheten att ”de flesta våldsskador behandlas dock i öppenvården och här saknas data över tid på nationell nivå”.

Men även om data saknas på nationell nivå, talar uppgifterna från de två sjukhus i Sverige som främst tar hand om grov misshandel och knivhuggning i landets två största städer – Södersjukhuset i Stockholm och Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg – att våldsbrottsligheten i detta avseende har ökat kraftigt. Uppgifter från sjukhusen pekar på att våldet dessutom har blivit grövre.

På Södersjukhuset i Stockholm tar man hand om ungefär 75 procent av alla akutfall under helgnätterna i Stockholm. När sjukhusets antivåldsgrupp år 2008 presenterade en studie över de tunga misshandelfallen som kommer in till sjukhuset, ”Storstadsvåld 2”, framgick det att våldet hade blivit grövre mellan åren 1998 och 2005. Andelen offer som utsatts för sparkar hade ökat från 7 procent 1998 till 45 procent år 2005. En förklaring är gängbrotten: ”Om en börjar sparka vill alla sätta sina fotavtryck”, sade Sören Carlsson Sanz, vårdchef på akutkliniken på Södersjukhuset. Likaså påpekade tillförordnade biträdande länspolismästaren Lars Hallberg att ”brotten blivit värre och grövre” om än att ungdomar inte nödvändigtvis begick fler brott.⁵⁸

År 2002 behandlades tio personer för livshotande knivhugg på Sahlgrenska i Göteborg. År 2009 tog man hand om 68 liknande fall.⁵⁹ Greger Nilsson, traumakoordinator på Sahlgrenska, ser fler riktigt allvarligt knivskurna offer:

---

⁵⁸ Dagens Nyheter, ”Få offer vill anmäla allt grövre våld på gatorna”, 080716.

⁵⁹ Sveriges Radio, 100131. <http://sverigesradio.se/cgibin/isidorpub/PrinterFriendlyArticle.asp?artikel=3407983&ProgramID=83>

”De har också ökat till antalet och man ser där också att de allvarliga skadorna av knivsticken har ökat, man är stucken på mer än ett ställe och att man är stucken i allvarliga organ ... Det är unga människor som är svårt skadade och utvecklingen har skett ganska snabbt. När man började med detta 2000/2001 var det ovanligt med allvarliga knivstick, men nu är det ju ’vardagsmat’ för oss. Det sker varje fredag-lördag, någon form av allvarlig skada. Det är en ganska skrämmande utveckling att man numera är van att ta hand om de här patienterna ... Det är framför allt så att det blir mer skador på fler organ, att man är mer slagen, mer stucken.”

Också uppgifter från Norrlands universitetssjukhus i Umeå bekräftade bilden av att unga som sökt vård efter misshandel ökat under 2000-talet. ”Om man jämför med tidigare år ser vi för 2005–2006 att det har skett en 25-procentig ökning, och det är ganska mycket, säger Per-Olof Bylund, forskare på Norrlands universitetssjukhus.”⁶⁰

Socialstyrelsens rapport *Skador och förgiftningar* behandlade i slutet vård 2008 styrker uppgifterna om en ökning av det grova våldet som tvingar brottsdrabbade att uppsöka sjukvård:⁶¹

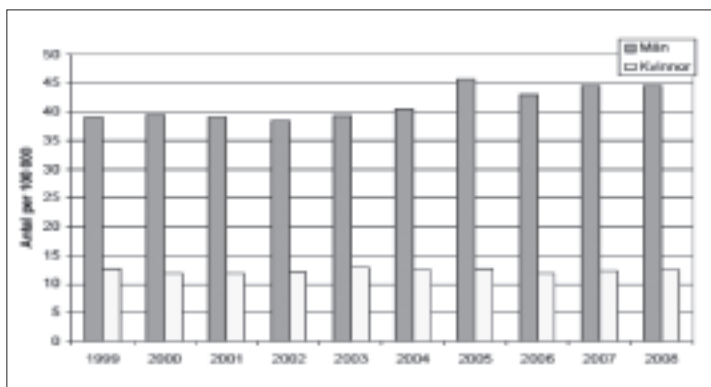
Vård till följd av övergrepp av annan person, det vill säga misshandel och annat våld, ökade kraftigt 2005 och efter en nedgång 2006 ökade dessa igen 2007. Under 2008 var nivån densamma som 2007. De som

---

⁶⁰ Svenska Dagbladet, ”Sjukhusens statistik: Ungas våld ökar”, 071029.

⁶¹ Socialstyrelsen 2009, *Skador och förgiftningar behandlade i slutet vård 2008*, s. 23. <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2009/2009-9-4/Documents/2009-9-4.pdf>

vårdades för övergrepp var framför allt män (78 procent) och särskilt ofta rörde det sig om yngre män i åldern 15–24 år. Även bland kvinnorna är de flesta vårdade i samma ålder. Antalet vårdade unga kvinnor var 2008 de högsta under 10-årsperioden.

Uppgifterna från Socialstyrelsen bekräftas också i en studie som professor Eckart Köhlhorn genomförde för Brås räkning, Det grova våldet i sjukhusdata. Köhlhorn fann att de allvarigare våldsskadefallen i Stockholms län mellan åren 1997–2004 ”ökade även då hänsyn tas till förändringen i antalet invånare i länet”, med närmare 40 procent, som framgår av sammanställningen nedan. Och ser man till de svåra och kritiska skadorna ökade dessa med nästan 115 procent under samma period⁶²:

Tabell 4. Antal första periodbesök totalt och per 100 000 invånare (årsmedelvärde) i slutenvården med minst en skadediagnos med maximalt AIS-värde 3 eller högre från åren 1997-98 till åren 2003-04.

Period	Endast allvarlig skada (MAIS 3)		Endast svår och kritisk skada (MAIS 4-5)		Allt allvarligt våld (MAIS 3-5)	
	Absolut	Per 100 000 invånare	Absolut	Per 100 000 invånare	Absolut	Per 100 000 invånare
1997-98	106	3,01	19	0,54	125	3,55
2000-01	110	3,02	25	0,68	135	3,71
2003-04	139	3,74	43	1,16	182	4,89

Ovan konstaterades att man inte säkert vet om anmälningsbenägenheten för våldsbrott ökar som Brå påstår. Brå själv erkänner osäkerheten och talar försiktigtvis bara om att det finns ”indikationer”, alltså obevisade antydningar, på att så skulle vara fallet. I själva verket finns också indikationer på att benägenheten att anmäla vissa våldsbrott minskar.

I ovan nämnda studie från 2008 från Södersjukhusets akutmottagning, ”Storstadsvåld 2”, framkommer att benägenheten att polisanmäla misshandelsbrott från dem som sökt vård på sjukhuset hade minskat mellan åren 1998 och 2005. År 1998 uppgav sålunda 60 procent av de vård sökande att de hade polisanmält misshandeln. År 2005 var motsvarande andel bara 49 procent. Av dem som vid vård tillfället inte anmält misshandeln uppgav år 1998 41 procent att de avsåg att polisanmäla och 34 procent att de inte avsåg att polisanmäla. År 2005 var det bara 30 procent som skulle polisanmäla och 61 procent som inte skulle polisanmäla.⁶³

Sören Carlsson Sanz, vårdchef på akutkliniken på Södersjukhuset, har pekat på flera patientgrupper som kan ha orsak att inte kontakta polisen. En grupp består av dem som själva är våldsbenägna och kanske ute efter hämnd. En annan grupp är de som är rädda för repressalier – och alltså misstror rättsväsendets möjlighet att skydda dem. En tredje grupp misstror rättsväsendets möjlighet att ta sig an deras fall i tid. ”Det kan ju ta år för rättsväsendet att komma

---

⁶² AIS (Abbreviated Injury Scale) är en sexgradig skala som mäter en skadas allvar. AIS 1 är en lätt skada, medan AIS 6 definieras som ”maximal skada”.

⁶³ Storstadsvåld 2. Undersökningar vid Södersjukhusets akutklinik, SÖS 2008, s 104

i kapp och de vill lämna händelsen bakom sig betydligt snabbare.” Ytterligare en grupp är ungdomar som skäms för det inträffade: ”En del vill inte ens att mamma och pappa ska få reda på vad som har hänt. De kan känna sig små, svaga och menlösa när de råkar ut för misshandel, säger Sören Carlsson Sanz.”⁶⁴

Uppfattningen att anmälningsbenägenheten kan vara avtagande bekräftas av den tidigare citerade Per-Olof Bylund från Norrlands universitetssjukhus, som säger att färre ungdomar än tidigare vågar anmäla misshandel till polisen: ”Påfallande ofta säger de att de absolut inte vill dra in polisen och absolut inte tänker göra någon anmälan. De vill ha sjukvård rakt på och inget mer.”⁶⁵

Våldet ökar

Sammantaget kan sägas att de anmälda våldsbrotten har ökat kraftigt i Sverige sedan några decennier, och att denna ökning inte kan förklaras enbart eller kanske ens huvudsakligen med ökad anmälningsbenägenhet. Det ökade antalet anmälningar tyder i stället på en reell ökning av våldsbrotten, på att våldet blir allt grövre och på att ungdomars benägenhet att anmäla våldsbrott som de har utsatts för tycks minska och att detta sannolikt beror på att deras förtroende för rättsväsendet minskat.

---

⁶⁴ Dagens Nyheter, ”Få offer vill anmäla allt grövre våld på gatorna”, 080716

⁶⁵ Svenska Dagbladet, ”Sjukhusens statistik: Ungas våld ökar”, 071029

4. – Vad gör göras? Så här tycker vi

Politikerna är adressaten

Vår främsta avsikt med de tio frågor som vi ställer i denna bok och det faktaunderlag kring respektive samhällsproblem som vi presenterat i kapitel 3, är att belysa vad vi uppfattar som allvarliga tillkortakommanden och uppenbara funktionsfel i Sverige och därmed försöka ge dessa brister en högre prioritet i svensk samhällsdebatt och i den politiska dagordningen i vårt land.

Den främsta adressaten för dessa frågor är naturligt nog våra folkvalda politiker och de politiska partier som de företräder. Våra förtroendevalda söker just vårt förtroende och vårt mandat för att komma till makten och de är därför skyldiga svar på frågor från oss väljare. Och beroende på deras egna omvärldsuppfattningar, prioriteringar och ideologiska utgångspunkter kommer deras svar att självklart att variera och falla oss i smaken eller inte beroende på våra egna omvärldsuppfattningar, prioriteringar och ideologiska utgångspunkter.

Det väsentligaste är, anser vi, att det blir frågor som dessa, och inte, som vi också nämnde inledningsvis i förordet, frågor av symbolkaraktär eller av betydligt lägre rang som hamnar i fokus i debatten om Sveriges problem och det svenska samhällets framtida utveckling.

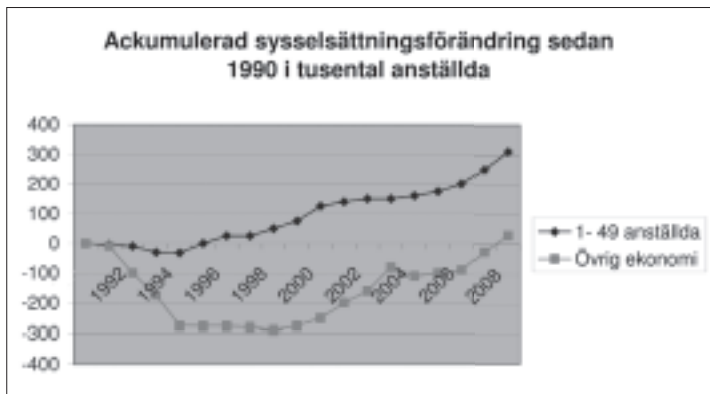
Färdriktning

Men att vi valt att ställa just dessa frågor och de bakgrunder till dem, innebär samtidigt att vi också har egna uppfattningar om varför det ser ut som det gör och vad som behöver göras för att få bukt med dem. Det innebär inte att vi anser oss ha konkreta patentlösningar för varje enskilt problem. Vi vill däremot peka på den färdriktning som behövs och de ansatser med vilka man bör söka lösningarna.

Huvuddelen av de problem som vi har tagit upp i våra tio frågor är olika återspeglings av ett och samma grundproblem. Lägre ekonomisk tillväxt, att Sverige sackar efter i välståndsutveckling relativt omvärlden, att svenskar inte har egna pengar som buffert för sin trygghet, den höga ungdomsarbetslösheten och det mer eller mindre permanentade utanförskap bland invandrare är alla i olika grad kopplade till att det inte uppstår några nya jobb i näringslivet, samtidigt som den gamla vägen att skapa arbeten och sysselsättningstillfällen i den offentliga sektorn har nått vägsände. Detta är en helt ny situation för Sveriges politiker, eftersom de beprövade metoderna att hantera arbetslösheten inte längre fungerar. Bara företagare kan skapa nya, riktiga jobb.

Alla samhällsaktörer är mer eller mindre överens om att de nya jobben måste uppstå i nya och växande företag. Benägenheten att anställa och framför allt att nyanställa är betydligt högre i små företag än i stora. Nedanstående diagram visar två årtionden av ackumulerad sysselsättningsförändring netto, uttryckt i antal anställda dels i små före-

tag med färre än 50 anställda, dels i övriga organisationer, alltså större företag och offentlig sektor:⁶⁶

Mönstret uppträder ännu tydligare om man specialstuderar förändringarna i sysselsättning i olika slags företag under 2000-talet.

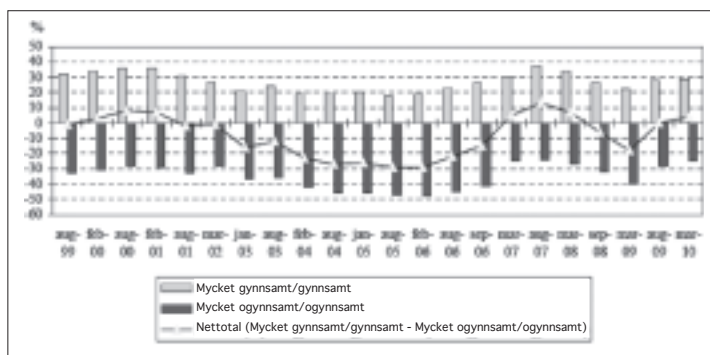
⁶⁶ Källa: SCB, Centrala företags- och arbetsställeregistret; diagrammet är beräknat med utgångspunkt i Fakta om små och stora företag, 2008, från Företagarna

Företagarklimatet

Som vi påpekat tidigare har sysselsättningen i näringslivet under mer än ett halvt århundrade varit stagnerande i absoluta tal och under samma period sjunkit kraftigt sedd som andel av befolkningen. Ett stort problem är att det svenska företagarklimatet inte upplevs som tillräckligt gynnsamt av potentiella företagare. Den Nya Välfärden har i tio år utvärderat företagarklimatet genom regelbundet återkommande opinionsundersökningar, där allmänheten fått besvara följande fråga: ”I Sverige pågår en debatt om företagarklimatet, det vill säga om det råder gynnsamma eller ogynnsamma villkor för företag i Sverige idag. Anser Du att företagarklimatet för den som själv vill starta och driva småföretag i Sverige idag är mycket gynnsamt, gynnsamt, varken/eller, ogynnsamt eller mycket ogynnsamt?”

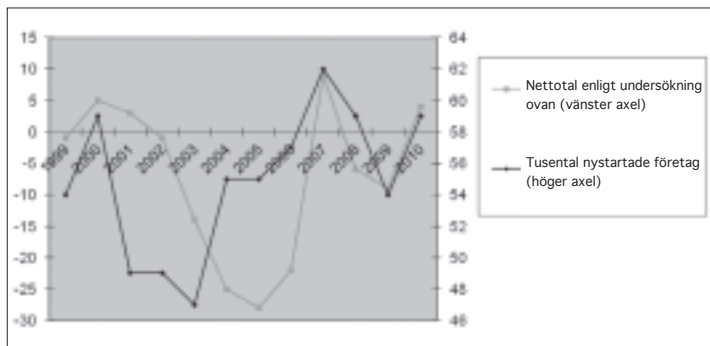
Så här har svaren utvecklats:

Företagarklimatets utveckling under tio år

Det visar sig föreligga ett samband mellan upplevt företagarklimat och faktiskt nyföretagande, vilket förstås är vad man kunde förvänta sig. Så här ser det ut⁶⁷:

Allmänhetens uppfattning om företagarklimatet och antalet nystartade företag

Slutsatsen är att potentiella entreprenörer drar sig för att starta företag när de uppfattar att företagarklimatet är dåligt. Eftersom en stor del av de problem som vi tar upp kan kopplas till brist på jobb i näringslivet blir en av politikernas främsta uppgifter att se till att företagarklimatet blir bättre.

---

⁶⁷ Uppgifter om antalet nystartade företag kommer från Nyföretagarbarometern som utarbetas av Stiftelsen Jobs and Society. Siffran över nystartade företag 2010 är en prognos baserad på faktiskt utfall under årets första kvartal. Om man förenklar analysen och bara till hänsyn till upp- respektive nedgång i de två serierna oavsett rörelsens storlek får man ett samband med korrelationskoefficienten 0,76. Det betyder att en ökning av antalet nya företag nästan helt kan förklaras av att allmänheten uppfattar att företagarklimatet förbättrats och vice versa.

Ytterligare effekter

De negativa effekterna att det uppstår allt för få jobb i näringslivet i Sverige som kan kompensera för dels befolkningstillväxten, dels att den offentliga sektorn inte kan generera fler sysselsättningstillfällen längre, är, som vi har sett, ojämnt fördelade.

Ungdomsarbetslösheten och arbetslösheten bland invandrare i Sverige är sålunda mycket högre än genomsnittsarbetslösheten. En återkommande i samhällsdebatten förklaringsfaktor i samhällsdebatten för arbetslösheten och utanförskapet bland invandrare är att det förekommer en omfattande etnisk diskriminering i svenskt arbetsliv.

Men förklaringen om omfattande etnisk diskriminering (vi skriver omfattande eftersom skillnaderna mellan infödda och invandrade är så oerhört stor) förutsätter att Sverige sedan 1970-talet, då invandrare till och med hade högre sysselsättningsgrad än totalbefolkningen, måste ha utvecklats i en allt mer diskriminerande riktning och att den svenska majoritetsbefolkningens värderingar måste ha blivit allt mer intoleranta och främlingsfientliga. För detta påstående finns det inga som helst belägg, och tvärtom pekar såväl allt mer skärpt lagstiftning, allt tydligare domar, allt allvarligare uttalanden från politiskt håll och från myndigheter och kanske framförallt återkommande attitydundersökningar bland befolkningen på att Sverige har utvecklats i motsatt riktning – mot ett samhälle som är mer tolerant och mer öppet i dessa frågor än tidigare.⁶⁸ Det betyder inte

---

⁶⁸ Se t ex den senaste SOM-undersökningen: Marie Demker, ”Svenskarna blir allt mer positiva till invandrare”, Dagens Nyheter 100524 <http://www.dn.se/debatt/svenskarna-bli-alltmer-positiva-till-invandrare-1.1110166>

att diskriminering eller främlingsfientlighet inte förekommer i Sverige eller att de personer, grupper eller politiska organisationer som står för dessa värderingar inte har blivit mer artikulerade eller mer högljudda än tidigare. Men som förklaring för det stora utanförskapet på arbetsmarknaden för invandrarnas del, är tesen om omfattande etnisk diskriminering inte hållbar.⁶⁹

Med koncentrationen av nyanlända invandrare till storstädernas förorter, leder detta, som vi har sett, till ett allvarligt utanförskap som kan tydligt beskrivas också i geografiska termer. Men detta utanförskap kan även beskrivas i lika allvarliga termer av en erodering av väsentliga centrala värden i vårt samhälle. Att angripa räddningspersonal eller på annat sätt hindra dem från att utföra sitt arbete är inte bara ett lagbrott. Det finns en dimension kring problemet med attackerna på räddningspersonal, som handlar om brott mot starka moraliska och etiska konventioner som länge har präglat de flesta samhällen och givetvis också det svenska. Alla yrken som på ett eller annat sätt sysslar med att undsätta människor i nöd vilar på en etisk kod om att hjälpa människor utan hänsyn till deras ras, etnicitet, tro, ålder eller sociala status och liknande. Omvänt har också de flesta samhällen sedan länge haft en allmänt omfattad och många gånger också genom lag eller regelverk stadfäst etisk kod om att låta yrkesutövare vars uppdrag handlar om att undsätta andra, just som läkare, sjukpersonal, räddningspersonal eller brandmän, att arbeta ostört och utan hinder. Sålunda

---

⁶⁹ Denna förklaringsgrund har vi undersökt närmare i en tidigare bok: Patrik Engellau, Bijan Fahimi, Thomas Gür, Sveriges två gränser - om invandrapolitiken och hur den kan förbättras, Medborgarnas offentliga utredningar, MOU 2000:1, Stockholm 2000, ss 60–77

föreskriver redan den allra första Genevèkonventionen från 1864 att sjukvårdspersonal aldrig kan hindras i sitt medicinska arbete. De ska tillåtas att röra sig utan att skadas och med minsta möjliga dröjsmål. Alla parter i en väpnad konflikt ska underlätta den medicinska personalens arbete. Idag har 194 stater undertecknat de fyra Genevèkonventionerna vilka fick sina nuvarande former 1949 och där också dessa principer har kodifierats ytterligare.

Det är i detta perspektiv som angreppen på räddningstjänstens personal som ett nytt slags våldsbrottslighet blir en så allvarlig företeelse, trots att sådana angrepp bara förekommer mycket få gånger under de närmare 100 000 räddningsinsatser som görs per år.

Förnekelse

En återkommande tendens, när den typ av frågor som vi ställer kommer upp till diskussion, är att förringa deras vikt eller att presentera förklaringar som snarast ser ut som ursäkter. Ett betecknande exempel på ett sådant förringande kom från Håkan Hydén, professor i rättssociologi vid Lunds Universitet, som, i samband med upploppen i Danmarks huvudstad Köpenhamn vårvintern 2008, menade att sådana upplopp mycket väl också kunde komma att sprida sig till Sverige (han blev sannspådd) och förklarade: ”Att anlägga bränder är ett av få uttrycksmedel som ungdomar kan använda för att visa sitt missnöje.”⁷⁰

Vi ser en snarlik tendens till liknande förnekelse kring ökningen av de anmälda våldsbrott, vilken, utan att det finns egentliga undersökningar som styrker detta, förklaras

---

⁷⁰ SydNytt, 080218 ”Danska oroligheter kan sprida sig”
<http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=52493&a=1058980>

med ökad anmälningsbenägenhet, något som även Brottsförebyggande rådets generaldirektör, som vi sett, förklarar vara ”så kallade initierade bedömningar och rena tyckanden”.

Det är dags att sluta förneka Sveriges problem.

En ny anda

De tillkortakommanden vi pekar på beror nog i sista hand på att en överhet av politiska beslutsfattare och centralt placerade experter har en människosyn som innebär att man inte kan förvänta sig så mycket av medborgarna.

Man kan inte förvänta sig att Sveriges skolelever (eller lärare, för den delen) kan ta sig i kragen och se till att vi håller positionerna i den internationella kunskapsligan.

Man kan inte förvänta sig att invandrarna enligt det naturliga mönstret för invandrare ska jobba mer än totalbefolkningen.

Man kan inte förvänta sig att folk ska kunna förvalta större delar av sitt pensionssparande eftersom de kommer att slösa bort pengarna och sedan ligga det allmänna till last.

Man kan inte förvänta sig att vissa ungdomar ska låta bli att bränna bilar och daghem och kasta sten på ambulanser eftersom de är så frustrerade.

Man kan inte förvänta sig att svenska folkets driftighet och företagsamhet ska skapa sådana framgångar för Sverige som en gång var möjligt.

Den gemensamma nämnaren för alla sådana uppfattningar är att politikerna och de centralt placerade experterna måste bestämma mer eftersom folket är så svagt. Det handlar om makt.

Författarna till denna skrift skulle vilja att våra politiker besjälades av en ny anda baserad på tilltro snarare än miss-tänksamhet mot folket och att vi som väljare också uppmuntrade och belönade en sådan inställning från dem. Sverige behöver beslutsfattare som beslutsamt och trotsigt artikulerar en ny syn på medborgarna: Ja, vi klarar av våra egna och Sveriges problem; ja, vi kan!

Författarpresentationer

Patrik Engellau är författare, styrelseordförande i tanke-smedjan Stiftelsen Den Nya Välfärden och VD i AktieTorget AB. Han har arbetet inom FN, SIDA och UD, bland annat som chef för svenska ambassaden i Guinea-Bissau. Han har skrivit ett fyrtiotal böcker om ekonomi, entreprenörskap, samhälle, politik, men också om historia, litteratur och religion.

Thomas Gür arbetar som fristående skribent och själv-anställd rådgivare i massmediefrågor, kommunikation, investor relations och samhällskontakter. Han är kolumnist på Svenska Dagbladets ledarsida och har skrivit ett flertal böcker i samhällsvetenskapliga- och politiska frågor. Han är också en av de två översättare i Sverige som av Kammarkollegiet har auktoriserats som translator från turkiska till svenska.

Utgivet av Den Nya Valfärden

- Låt dem inte komma undan – tio viktiga frågor till Sveriges politiker (2010)
- Kommunala bolag – laglöst land (2009)
- Bara företagare skapar nya, riktiga jobb (2009)
- Storebror tar fram munkaveln (2009)
- Hälso- och sjukvårdsföretagsmodellen (2009)
- Olagligt billigt – kommunala underprisförsäljningar (2008)
- Integritetens lilla röda (2008)
- Regeringen har fel om arbetsrätten – företagarnas egen uppfattning (2008)
- Förenkla reglerna för småföretagare (2007)
- Den stora obalansen – hur lagarna missgynnar småföretagare (2007)
- Varför straffa den som försöker göra rätt (2007)
- Värsta krånglet (2007)
- Mansförtryck och kvinnovälde (2007)
- Fullt fokus på företagare
- europeiska företagare ger råd till Sveriges regering (2007)
- Med storbror i byxfickan – integritetsrisker med RFID-chips (2007)
- Roligt värre (2007)
- Med storbror i uppfinnarverkstan – ny digital övervakning från automatiska öron till internetdamsugare (2006)
- Med storebror i baksätet – digital övervakning av dina bilfärder (2006)
- Nya beska droppar – korta kritiska krönikor (2006)
- Första hjälpen
- Om dina anställda blir sjuka – en liten handbok (2006)
- Var tredje får inte vara med
- en studie om arbetslösheten bland invandrare (2006)
- Hur hög är arbetslösheten, egentligen? (2006)
- Ole, dole, arbetslös
- nästan 3 av 10 ungdomar 16-24 år saknar jobb (2006)
- Ge de arbetslösa en chans
- 150 000 nya jobb genom halverade arbetsgivaravgifter (2006)
- Så lyckas du som företagare
- de bästa tipsen från svenska entreprenörer (2005)
- Bakom skurkar och skandaler (2004)
- Värsta krånglet (2004)
- Jobbet är att mata puman
- hur och varför försäkringskassorna slarvar bort 40 miljarder om året av skattebetalarnas pengar (2004)
- Tankebok för entreprenörer
- 222 citat från Aristoteles till Ingvar Kamprad (2003)

Entreprenören bakom allt

– 101 svenska succéer från ABBA till ölburkar (2002)

Beska droppar – korta kritiska krönikor (2002)

Skärp dig, Svensson

– med deklarationen om medborgerliga skyldigheter (2002)

Personvalsparti – bot för trötta partier (1999)

Berättelsen om jobben (1996)

Baksmällan – förutsättningar för politisk tillnyktring (1995)

Molnstoden – en vision för svenska folket (1994)

Den Nya Välfärden har även givit ut Medborgarnas offentliga utredningar

MOU 2010:1 Trovärdig solidaritet? – försvaret och solidaritetsförklaringen

MOU 2000:1 Sveriges två gränser – om invandrapolitiken

MOU 1999:1 För Sverige – på tiden!

MOU 1998:1 Samhällsmoral i praktiken

MOU 1997:1 Entreprenören i högsätet

MOU 1996:2 Kommunala företag – hot mot demokrati

MOU 1996:1 Den nya arbetsrätten – ett förslag

MOU 1995:3 Järntrianglar – förnyelsens fiende nummer ett

MOU 1995:2 Irrfärdens slut – för sunda statsfinanser

MOU 1995:1 När folkhemmets barn blivit vuxna

MOU 1994:1 HSF-modellen – patientmakt och kvalitet

MOU 1993:2 Charta Nova – politik för entreprenörskap

MOU 1993:1 Barnomsorg enligt kundvalsmodellen

MOU 1992:2 Hälso- och sjukvård för 2000-talet

MOU 1992:1 Eget val i äldreomsorgen – handledning

MOU 1991:6 Hur man säljer allmännyttehus – handledning

MOU 1991:5 På egna ben – reformera organisationsstödet

MOU 1991:4 Skolpeng hösten 92 – en handlingsplan

MOU 1991:3 Självständiga kommuner

MOU 1991:2 Sänkta skatter för en ny välfärd

MOU 1991:1 Företagsamhetens förutsättningar

MOU 1990:3 En marknad för bostäder åt alla

MOU 1990:2 Medborgarnas miljömanifest

MOU 1990:1 Minska statsskulden – sälj tillgångar

MOU 1989:1 Sänkt skatt för alla

MOU 1988:1 En ny grundlag – ett förslag

Ungefär 1970 var Sverige på topp. Vi var det fjärde rikaste landet i världen. Ungdomar som gick ut skolan behövde inte oroa sig för arbetslöshet. Näringslivet blomstrade. Utlänningar kom hit och beundrade oss. Sverige upplevde sig som (och var!) ett föredöme för en hel värld.

Nu är det inte längre så. Sedan lång tid tillbaka sjunker Sverige i internationella mätningar, det må gälla bruttonationalprodukt per capita, matematikkunskaper hos femtonåringar eller andel av befolkningen som befinner sig i olika typer av utanförskap. Sverige har problem.

Vi har här formulerat tio viktiga frågor som man som väljare bör ställa till politiker, frågor som gäller de grundläggande förhållanden som avgör vårt välstånd som land, som familjer och som enskilda individer. Det är svåra, avgörande frågor som det nu är hög tid att politikerna på allvar tar sig an.

den
nya
välfärden

Den Nya Välfärden är en opinionsbildande tankesmedja som arbetar för demokrati, välfärd och företagande. Den är partipolitiskt obunden. Läs mer på: www.dnv.se